

Institutionen för ekonomi
Kandidatuppsats, Redovisning
Kurs: FEK 790
VT 2003

Kommunala aktiebolags redovisning vilken normgivning följer de och varför?

Handledare:
Torbjörn Tagesson

Författare:
Anette Andersson
Joosefin Cato
Karin Hansson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INTRODUKTION	4
1.1 Bakgrund och Problem	4
1.2 Syfte	7
1.3 Uppsatsens disposition	8
2. METOD	10
2.1 Vetenskaplig utgångspunkt	10
2.2 Val av teori	11
2.3 Val av undersökningsobjekt	11
2.4 Kapitelsammanfattning	12
3. TEORI	13
3.1 Redovisningens funktion	13
3.2 Institutionell teori	14
3.2.1 God redovisningssed	14
3.2.1.1 Normgivare	15
3.2.1.1.1 Redovisningsrådet	16
3.2.1.1.2 Bokföringsnämnden	16
3.2.1.2 God redovisningssed i icke-noterade företag	17
3.2.1.3 Allmänt intresse	18
3.2.1.4 Viktiga skillnader mellan Bokföringsnämnden och Redovisningsrådet	18
3.2.2 Implementering av normer	22
3.3 Positiv redovisningsteori	27
3.3.1 Teoriutveckling	29
3.4 Hypotessammanfattning	32
3.5 Kapitelsammanfattning	32
4. EMPIRISK METOD	33
4.1 Undersökningsmetod	33
4.2 Urval och Population	34
4.3 Begränsningar	34
4.4 Operationalisering	35
4.5 Bortfall	37
4.6 Materialinsamling	38
4.7 Uppsatsens trovärdighet	39
4.8 Kapitelsammanfattning	41
5. ANALYS	42

5.1 Struktur.....	42
5.2 Hypotesprövning 1	44
5.3 Hypotesprövning 2	46
5.4 Hypotesprövning 3	49
5.5 Hypotesprövning 4	53
5.6 Hypotesprövning 5	57
5.7 Hypotesprövning 6	59
5.8 Kapitelsammanfattning.....	60
6. SLUTSATS	61
6.1 Syntes	61
6.2 Egna reflektioner	63
6.3 Förslag till fortsatt forskning.....	65
Referenser	67
Bilaga 1	70

1. INTRODUKTION

God redovisningssed bestäms av förekommande praxis och rekommendationer. Noterade företag ska följa Redovisningsrådets rekommendationer, men för de icke-noterade företagen finns det tre alternativ vid valet av normgivare. Det är normgivarna som i och med dessa tre val fastställer ramen för vad som är God redovisningssed. Det betyder inte att de icke-noterade företagen kan redovisa hur de vill, men hänsyn måste även tas till gällande praxis. Detta gör att det kan vara svårt för de icke-noterade företagen att veta vad som är God sed eftersom det kan vara otydligt vilken normgivares rekommendationer som är praxis. Vi väljer i vår uppsats att fokusera på kommunala aktiebolag för att ta reda på vilka eller vilken normgivare de följer. Vi vill också undersöka huruvida ett antal teoretiskt genererade faktorer påverkar detta val.

1.1 Bakgrund och Problem

Vad som är redovisningens funktioner råder det delade uppfattningar om. Jönsson (1985) menar att redovisningen främst är en informationskanal mellan redovisningsskyldiga och redovisningsmottagare. Artsberg (1992) anser att redovisningen i första hand har kalkylativa egenskaper, d.v.s. att redovisningen ger olika ekonomiska konsekvenser för företaget beroende på hur man väljer att redovisa.

Beroende på vad redovisningens syfte är och var företagets fokus ligger finns olika valmöjligheter för företagen. Företag kan exempelvis använda redovisningen som en kontrollfunktion mellan ägare och företagsledning. Detta innebär att den information som finns i redovisningen är till för att informera ägarna om vad ledningen gör. (Ijiri, 1983; Smith, 2002) Redovisningen kan också användas som en beslutsfunktion. Ledningen försöker då se till att företagets redovisning ger en rättvisande bild och att relevant information angående företagets aktiviteter förmedlas, så att beslut kan fattas utifrån denna information. (Demski, Fellingham, Ijiri & Sunder, 2002)

Varför företagen väljer att fokusera på den ena eller andra funktionen av redovisningen samt vilka externa faktorer som påverkar valet förklaras av Positiv redovisningsteori. De olika valen medför olika konsekvenser för företagets redovisning och beroende på vilket val man gör påverkas den redovisade vinsten. (Watts & Zimmerman, 1978)

De grundläggande bestämmelserna angående svensk redovisning finns i Bokföringslagen och Årsredovisningslagen. Eftersom dessa lagar är ramlagar och utvecklingen inom redovisningsområdet går fort, kan det vara svårt att hinna med att uppdatera lagstiftningen. När så är fallet kompletteras Bokföringslagen och Årsredovisningslagen med hänvisning till begreppet God redovisningssed. (BFL 4 kap 2 §, ÅRL 2 kap 2 §)

God redovisningssed följs om företaget så långt som möjligt går efter en traditionell tolkning av lagen, d.v.s. Bokföringslagen (BFL) och Årsredovisningslagen (ÅRL). När en traditionell lagtolkning inte räcker till för att besvara en viss fråga i redovisningslagarna måste det göras en utfyllande tolkning. Denna utfyllande tolkning bör tas från den bokföring och redovisning som är faktiskt förekommande, d.v.s. praxis. Eftersom det inte är lämpligt att endast tillmäta förekommande praxis betydelse behövs det normgivande organ som identifierar de rekommendationer som bör användas när lagens regler fylls ut. De båda kvalificerade normgivarna som ger ut råd och rekommendationer angående redovisning är Bokföringsnämnden (BFN) och Redovisningsrådet (RR). (BFNAR 2000:2, 2003)

De företag ”vars aktier är föremål för offentlig handel eller genom sin storlek har ett stort allmänt intresse” (Förord till RRs rekommendationer, 2003), d.v.s. noterade företag, ska följa RRs rekommendationer. Alla andra företag, d.v.s. de icke-noterade, har tre valmöjligheter:

1. ÅRL och RRs rekommendationer
2. ÅRL och BFNs allmänna råd
3. ÅRL och en kombination av RRs rekommendationer och BFNs allmänna råd (Törning, 2002a)

Företag som är icke-noterade näringsdrivande företag har en valfrihet vad det gäller val av redovisningsrekommendationer. Antingen bör de följa RRs rekommendationer, BFNs allmänna råd eller en mix av de båda¹. (BFNAR 2000:2, 2003) Normgivarna ger här ut tre val som för icke-noterade företag är God redovisningssed att följa. Eftersom God redovisningssed bestäms både av praxis och av normgivarna kan det inom ramen för dessa tre val finnas rekommendationer som är praxis. Företagen får alltså inte göra hur de vill, även

---

¹ När vi hädanefter i uppsatsen skriver att RRs rekommendationer respektive BFNs allmänna råd tillämpas, menar vi att RRs rekommendationer respektive BFNs allmänna råd tillämpas tillsammans med ÅRL.

om de håller sig inom ramen för dessa tre val, utan företagen måste bedöma om det utformats en praxis bland de icke-noterade företagen och i såfall följa den. Det ställs därför höga krav på bl.a. revisorn i icke-noterade företag för att se till att God redovisningssed verkligen följs. (Törning, 2002a)

Normgivarnas råd och rekommendationer ger olika konsekvenser för företagen beroende på vilket val de gör. En av konsekvenserna vid val av redovisningsmetod kan vara att harmoniseringen påverkas (Nobes & Parker, 2002; Tay & Parker, 1990), men det kan också ge andra konsekvenser såsom att graden av information påverkas eller att resultatet påverkas. (BFNs allmänna råd, RRs rekommendationer, 2003) P.g.a. detta och p.g.a. svårigheten för de icke-noterade företagen att följa God redovisningssed, kommer vi att undersöka vilken normgivares råd, respektive rekommendationer som tillämpas och vilka bakomliggande faktorer som kan ha påverkat företagen vid val av normgivare.

Det har tidigare gjorts studier som undersöker vilken normgivare icke-noterade bolag i privat sektor följer. (Bengtsson & Bergh, 2002) Dock saknas det empiriska studier och kunskap om kommunala bolags val av normgivare och om det finns någon gällande praxis att tala om i detta avseende. Detta gör de kommunala bolagen till ett intressant undersökningsobjekt.

Det finns specifika skillnader mellan privata och kommunalägda bolag och dessa skillnader är ytterligare orsaker till varför just kommunala bolag är intressanta att undersöka. En av skillnaderna är bolagens målfunktion. I privata bolag är vinsten målet och verksamheten ett medel för att uppnå vinst, medan det förhåller sig tvärtom i kommunala bolag. Där är målet att bedriva en bra och effektiv verksamhet och vinsten är ett medel för att uppnå detta. (jfr. Tagesson, 2003) En annan skillnad mellan kommunala och privata bolag är att kommunala bolag omfattas av offentlighetsprincipen. Detta betyder att kommunala bolag är skyldiga att lämna ut mer information och visa en större öppenhet än vad privata bolag är skyldiga att göra. (Hallgren, 1997)

Kommunala bolag kan ibland p.g.a. sitt geografiska läge bilda avgränsade monopol genom att antingen konkurrera ut privata företag på marknaden eller genom att vissa verksamheter enbart bedrivs i kommunal regi (jfr. Hallgren, 1997). Det är då viktigt att kunna göra jämförelse mellan bolagen och utöva kontroll genom mätning av effektivitet bland de kommunala bolagen (jfr. Tagesson, 2003). De kommunala bolagen påverkar kommuninvånarna direkt

genom den verksamhet de bedriver eller indirekt genom att bolaget påverkar kommunens ekonomi genom bl.a. skatt. (Collin, 2001). De kommunala bolagen är alltså något som berör oss alla. Vi har p.g.a. de kommunspecifika faktorerna som vi har beskrivit ovan valt att genomföra vår undersökning på Sveriges kommunala aktiebolag.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilken eller vilka normgivare de kommunala aktiebolagen i Sverige följer, samt huruvida ett antal teoretiskt genererade faktorer påverkar detta val.

1.3 Uppsatsens disposition

Kapitel 2

I kapitel två kommer vi att redogöra för vår vetenskapliga metod. Vårt synsätt ligger närmre det positivistiska än det hermeneutiska då vi gör förenklingar för att försöka förklara verkligheten och inte strävar efter förståelse i en hermeneutisk bemärkelse. Vår ansats är deduktion. Vi kommer i detta kapitel även att redogöra för vårt val av teori samt beskriva vårt val av undersökningsobjekt vilket är kommunala bolag.

Kapitel 3

Vi bildar i vår uppsats hypoteser utifrån den teori som kommer att beskrivas i kapitel tre. Hypoteserna presenteras efterhand som de underbyggs. Teoridelen består av två block, Institutionell teori och Positiv redovisningsteori. Det första blocket inleder med att redogöra för redovisningens olika funktioner och kommer sedan in på God redovisningssed. För de noterade bolagen är det God redovisningssed att följa RR medan icke-noterade bolag har tre valmöjligheter vad det gäller tillämpning av normgivare. God redovisningssed presenterar alltså vilka val av normgivare bolagsledningen kan göra, medan nästa teori, Implementering av normer, tar upp det faktum att implementeringen av bolagens val påverkas av många faktorer. Andra blocket innehåller Positiv redovisningsteori, vilken förklarar vad som kan vara bakomliggande orsaker till varför bolagsledningen väljer som de gör, samt vilka konsekvenser det medför. Enligt Positiv redovisningsteori agerar ledningen utifrån sitt eget intresse.

Kapitel 4

I kapitel fyra redogör vi för vår empiriska metod. Vi kommer att genomföra en totalundersökning över alla aktiva kommunala aktiebolag i Sverige under 2001. Undersökningen kommer att genomföras som en dokumentstudie där bolagens årsredovisningar kommer att granskas, vilket betyder att den insamlade datan består av sekundärdata. Vårt material kommer att bestå både av kvantitativ och kvalitativ data eftersom vi undersöker faktorer såsom branschtillhörighet, anlitad revisionsbyrås revisionsvana, bolagets storlek, bolagens kompensationsplan samt antal ägare.

Kapitel 5

Resultat samt analys av resultatet presenteras i kapitel fem. Det är alltså här vi testar våra hypoteser. Varje hypotesprövning innehåller beskrivning av använd analysmetod, presentation av resultat samt analys av resultat. I en frekvenstabell visar vi att kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFN. Med hjälp av Chi-två test visar vi att det finns ett samband mellan bolagens storlek och val av normgivare, samt att det finns ett samband mellan revisionsvana och val av normgivare. Vi visar vidare med ett Chi-två test att vi inte kan påvisa något samband mellan branschtillhörighet och val av normgivare, vilket vi inte heller kan göra mellan antal ägare och val av normgivare. Vi redogör för vår hypotes om bolagens kompensationsplan, men testar den inte varför vi varken kan falsifiera eller icke falsifiera den.

Kapitel 6

I detta kapitel drar vi slutsatser från vårt resultat. Vår undersökning visar att kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd, men att tillämpningen av RRs rekommendationer ökar med bolagens storlek. Detta kan bero på skillnaderna mellan normgivarna då det gäller kravet på tilläggsupplysningar samt storlek på redovisad vinst. Studien visar också att kommunala bolag har benägenhet att följa den anlitate revisionsbyråns revisionsvana, vilket kan visa att revisorer är starka institutionaliserare. Varken branschtillhörighet eller antal ägare visade sig ha något samband med valet av normgivare. Vi kan alltså inte direkt påvisa någon praxis mer än att det är många som tillämpar BFNs allmänna råd och att benägenheten att följa RRs rekommendationer ökar med bolagets storlek. I detta kapitel har vi också gett förslag till fortsatt forskning.

2. METOD

I det här kapitlet kommer vi att redogöra för vår vetenskapliga utgångspunkt i arbetet, som består i att vi inte kan förstå verkligheten utan bara genom förenklingar försöka förklara den. Vårt synsätt ligger därför åt det positivistiska hållet och vår ansats är deduktion. Vi kommer sedan att göra en kortfattad genomgång av de teorier som ligger till grund för vår undersökning, samt beskriva och förklara varför vi har valt kommunala aktiebolag som vårt undersökningsobjekt.

2.1 Vetenskaplig utgångspunkt

Inom forskning finns det två uppfattningar om hur verkligheten skall uppfattas. Den första uppfattningen är att verkligheten är idealistisk (Sjöholm, 1994), vilket hör ihop med det hermeneutiska synsättet som innebär att man skapar förståelse och en tolkning av verkligheten. (Andersson, 1982; Egidius, 1986). Den andra uppfattningen är att verkligheten är materialistisk (Sjöholm, 1994), vilket påminner om det positivistiska synsättet som innebär att man gör förenklingar och generaliseringar av verkligheten för att kunna förklara den (Andersson, 1982; Egidius, 1986).

Då vår uppfattning är att man inte helt tillfullo kan förstå verkligheten eftersom den är komplex och invecklad, tror vi att man måste göra vissa förenklingar och generaliseringar av verkligheten. Eftersom vi gör förenklingar för att försöka förklara verkligheten och inte försöker uppnå förståelse i den bemärkelse som hermeneutikerna gör är vi i vårt synsätt mer likt positivisternas.

För att kunna göra våra förenklingar och generaliseringar av verkligheten, utgår vi i uppsatsen från en deduktiv ansats, vilken medför att hypoteserna är framtagna från redan befintlig teori. (Andersen, 1998) Om vi i stället hade valt en induktiv ansats skulle vi ha utgått från våra egna observationer för att sedan applicera dessa på ny teori (Saunders et al, 2003). Vi hade då kunnat studera ett antal fall och utifrån datan försökt att tolka vilka intentioner aktörerna har vid val av normgivare. Då det redan finns applicerbar teori om företags förhållningssätt gentemot val av redovisningsmetod kommer vi att genomföra undersökningen deduktivt.

2.2 Val av teori

Vårt syfte med uppsatsen är att undersöka vilken eller vilka normgivare de kommunala aktiebolagen i Sverige följer, samt om ett antal teoretiskt genererade faktorer påverkar valet. För att kunna genomföra undersökningen kommer vi att bilda hypoteser utifrån teori och forskning inom mestadels redovisning. Uppsatsen utgår från begreppet God redovisningssed som ger icke-noterade företag tre alternativ vid valet av normgivare. Uppsatsen grundar sig även på föreställningar hämtade från Institutionell teori (Hussein, 1981; Östman 1997; Jönsson 1985). Dessa båda teorier förklarar samband mellan branschtillhörighet och val av redovisningsmetod, samt samband mellan anlitate revisionsbyråers revisionsvana och valet av redovisningsmetod. Vi utgår även från Positiv redovisningsteori (Watts & Zimmerman, 1978) vilken handlar om att förutsäga handlingar såsom ledares val av redovisningsmetod och deras reaktioner på nya föreslagna normer. Teorin förklarar bl.a. samband mellan ett företags storlek och val av redovisningsmetod, samt samband mellan makt/inflytande och val av redovisningsmetod. (Scott, 2003)

2.3 Val av undersökningsobjekt

Undersökningen inriktar sig på att, utifrån icke-noterade bolags val av redovisningsrekommendationer (BFNAR 2000:2, 2003), se vilka val av normgivande organ de kommunala bolagen har gjort och samtidigt hitta en förklaring till varför de har gjort dessa val utifrån bl.a. Positiv redovisningsteori och Institutionell teori.

Majoriteten av de kommunala bolagen i Sverige är registrerade aktiebolag (Hallgren, 1997). Vi har valt att inrikta oss på vilket val av normgivare som just de aktiva kommunala aktiebolagen² har gjort. Eftersom all information som behövs finns i årsredovisningarna, vilka är lättillgängliga, har vi valt att göra en totalundersökning (Andersen, 1998). Genom att göra en totalundersökning kan vi utifrån resultatet sammanställa vad som är förekommande praxis bland de kommunala aktiebolagen. Argument för vårt val av undersökningsobjekt är att det inte tidigare gjorts någon liknande undersökning på kommunala bolag, samt att det finns skillnader mellan privata och kommunala bolags målfunktion. Ett annat argument är att kommunala bolag lyder under offentlighetsprincipen och är något som berör oss alla genom vår roll som kommuninvånare och

---

² När vi härnäst refererar till och skriver om vårt undersökningsobjekt använder vi benämningen "kommunala bolag", men menar "Sveriges samtliga aktiva kommunala aktiebolag".

skattebetalare. Som kommuninvånare är vi indirekta ägare till bolagen och har även ett finansiellt intresse av hur det går eftersom vi går in med resurser i bolagen i form av skatt. (Collin, 2001)

2.4 Kapitelsammanfattning

Vår uppfattning är materialistisk och vårt vetenskapliga synsätt ligger närmre det positivistiska än det hermeneutiska, då vi gör förenklingar för att försöka förklara verkligheten och inte strävar efter förståelse i en hermeneutisk bemärkelse. Vår ansats är deduktiv eftersom vi utifrån hypoteser framtagna från redan befintlig teori gör förenklingar och generaliseringar av verkligheten. Teorierna som ligger till grund för vår sökning är God redovisningssed, Institutionell teori, samt Positiv redovisningsteori. Undersökningen görs på kommunala bolag som, p.g.a deras kommunspezifika egenskaper, är ett intressant undersökningsobjekt.

3. TEORI

I det här kapitlet kommer vi att presentera de teorier som ligger till grund för våra hypoteser i undersökningen. Då vi skall undersöka vilken normgivare kommunala bolag följer och vad som kan vara bakomliggande faktorer, använder vi oss av God redovisningssed, Implementering av normer och Positiv redovisningsteori. God redovisningssed och Implementering av normer ingår i vårt första teoriblock, Institutionell teori. Den förstnämnda presenterar tre valmöjligheter som icke-noterade företag har vid tillämpning av normgivare, medan den andra ger exempel på olika faktorer som påverkar om bolagens val av rekommendationer implementeras eller ej. Positiv redovisningsteori, som ingår i vårt andra block, förklarar vad som kan vara bakomliggande orsaker till bolagens val av redovisningsrekommendationer, samt vilka konsekvenser de medför. Enligt denna teori agerar ledningen utifrån sitt egenintresse och väljer således den redovisningsmetod som bäst passar deras intresse.

3.1 Redovisningens funktion

Enligt Agentteorin är möjligheten för principalen att kontrollera agenten beroende av hur stor informationstillgången är. Företagens årsredovisningar är viktiga och är en av de möjligheter som principalen har för att kontrollera hur agenten sköter sitt uppdrag. (Hatch, 2000) Redovisning är alltså en informationskanal mellan redovisningsskyldiga och redovisningsmottagare. (Jönsson, 1985) Redovisning är på så sätt en kommunikationsprocess då företaget genom redovisningen kommunicerar information till intressenterna. Det är då positivt för intressenterna om denna redovisning är i harmoni eftersom de ställs inför rapporter från många olika företag och därför har behov av att kunna jämföra dessa rapporter. (Van der Tas, 1988)

Det finns olika åsikter om vad redovisning är ett medel för. Ijiri (1983) framhåller att redovisning i första hand skall fungera som en kontrollfunktion i ett företag. Relationen mellan ägarna och företagsledningen måste ha en fungerande kontrollfunktion (Smith, 2002). Då redovisningen är en form av information för intressenterna är det väsentligt att informationen är relevant och ger en rättvisande bild över verksamheten. Därför behövs det en kontrollfunktion i form av en revisor som ser till att företaget ger en rättvisande bild och att ett informationsflöde till de som vill ha informationen fungerar. (Ijiri, 1983)

Ett annat synsätt är att redovisningen är underlag för beslut, vilket innebär att det är viktigt att få fram relevant och passande information som förmedlar företagets aktiviteter och framtida utsikter så att det utifrån dessa kan fattas relevanta beslut. (Demski, 2002)

Artsberg (1992) menar att redovisningen främst har kalkylativa egenskaper. Att redovisningen har kalkylativa egenskaper är detsamma som att den får ekonomiska konsekvenser. Ekonomiska konsekvenser kan uppstå indirekt genom att investerarna tar hänsyn till resursallokeringen i ekonomin och direkt genom att redovisningsresultatet är underlag för t.ex. skattedebitering. Redovisningens ekonomiska konsekvenser, d.v.s. dess kalkylativa egenskap gör på så sätt att redovisningen har en fördelningsroll. Sättet att redovisa påverkar med andra ord om vinsten ska stanna i företaget eller delas ut till ägarna. (Artsberg, 1992)

3.2 Institutionell teori

3.2.1 God redovisningssed

I Bokföringslagen och Årsredovisningslagen finns de grundläggande svenska bestämmelserna angående redovisning. Eftersom dessa båda lagar är ramlagar och eftersom utvecklingen inom redovisningsområdet går fort och lagstiftningen kan ha svårt att hinna med, kompletteras Bokföringslagen och Årsredovisningslagen med hänvisning till begreppet God redovisningssed. I Sverige har det länge ansetts att begreppet God redovisningssed bör utgöra en allmän grund för normgivningen och sedan 1976 är det lagstadgat. (BFL 4 kap 2 §) Begreppet förklaras som ”en faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativ representativ krets av bokföringsskyldiga” (prop. 1975:104 s. 148). Numera har denna definition av God redovisningssed utvecklats till ”en allmänt rättslig standard grundad på förekommande praxis och rekommendationer”, (prop. 1996/96:10) vilket poängterar att God redovisningssed är grundad på praxis och rekommendationer och därmed ger normgivarna en tydligare roll i utvecklandet av God redovisningssed. Den tidigare definitionen av God redovisningssed indikerar på att man förut arbetade mer induktivt med utvecklandet av God redovisningssed. Normgivarna undersökte vad som var gällande praxis och skrev sina rekommendationer utifrån det. Numera utgår normgivarna fortfarande från praxis vid utformandet av nya rekommendationer, men de utgår även från teori och logiska resonemang. Detta visar att normgivarna har en betydelsefull roll vid utvecklandet av God redovisningssed, vilket också bekräftas av

Bokföringslagen där det står att *"Bokföringsnämnden har ansvaret för utvecklandet av God redovisningssed."* (BFL 8 kap 1 §).

BFN, RR, FAR och i viss mån även Riksskatteverket (RSV) är de organ som har starkt inflytande över begreppet God redovisningssed. (Nilsson, 2002) God redovisningssed följs om företaget så långt som möjligt går efter en traditionell tolkning av lagen, d.v.s. Bokföringslagen och Årsredovisningslagen. När en traditionell lagtolkning inte räcker för att uppfylla de överordnade kraven i redovisningslagarna måste det göras en utfyllande tolkning och därför behövs det *"en eller flera normgivande organ som kan identifiera de normer som bör användas när lagens regler fylls ut."* (BFNAR 2000:2 Vägledning, 2003)

God redovisningssed utvecklas hela tiden och förändras i takt med samhällsutvecklingen. Rekommendationer som funnits länge reflekterar man normalt inte över utan gör som man gjort tidigare och det är bara förändringar som kräver reflektion och nya beslut. (Jönsson, 1985) Det finns ett intresse för att vara med och påverka förändringen i praxis, d.v.s. vara med och påverka normgivningen, och för det krävs makt och inflytande (ibid).

Enligt Watts & Zimmerman (1978) finns det ingen allmänt accepterad redovisningsteori och det kommer heller aldrig att finnas någon. Jönsson (1985) anser att deras antagande är rimligt utifrån resonemanget om att olika rekommendationer motiveras med olika teorier och olika intressenter använder olika teorier. Dessutom är olika intressenter engagerade i olika frågor. Det är alltså inte redovisningsteorin som bidrar med den huvudsakliga utvecklingen av God redovisningssed, dock är teorin en bild av hur man bör redovisa. Drivkraften för utvecklingen av redovisningspraxis är den ekonomiska utvecklingen. (Ibid)

3.2.1.1 Normgivare

I Sverige finns två normgivare som båda ger ut rekommendationer avseende årsredovisning: Bokföringsnämnden (BFN) och Redovisningsrådet (RR). (Törning, 2002b) Staten har huvudansvaret för utvecklandet av God redovisningssed genom BFN, men det har ansetts vara fördelaktigt att överlåta en del av normgivningen på ett privat organ, RR. (BFNAR 2000:2 Vägledning, 2003)

3.2.1.1.1 Redovisningsrådet

Tidigare var FAR (Föreningen Auktoriserade Revisorer) den mest betydelsefulla normgivaren på redovisningsområdet. Vid bildandet av Redovisningsrådet (RR) upphörde FAR med att ge ut rekommendationer efterhand som områdena behandlades av RR. BFN ska ha det övergripande ansvaret för normgivningen vid sidan om lagstiftningen men RR har, efter att FAR upphört med sin normgivning, fått överta rollen som bevakare av praxis. Karaktären på rådets anvisningar har dessutom blivit mer bindande. (Nilsson, 2002) RR har sin utgångspunkt i IAS (International Accounting Standards) som ges ut av IASB (International Accounting Standards Board) vars uppdrag är att verka för en internationell harmonisering av redovisningsrekommendationer världen över. RR riktar sig i första hand till noterade företag vilket innebär *”de företag vars aktier är föremål för offentlig handel eller som genom sin storlek har ett stort allmänt intresse.”* (Förord till RRs rekommendationer, 2003) De uttalar sig om företagens års- och koncernredovisningar och riktar i första hand in sig på frågor om värdering, periodisering, klassificering och tilläggsupplysningar.

3.2.1.1.2 Bokföringsnämnden

Bokföringsnämnden (BFN) är en myndighet under staten och statens expertorgan på redovisningsområdet. Staten och därmed BFN, bär huvudansvaret för utvecklandet av God redovisningssed (BFNs hemsida, 2003). BFN har sin utgångspunkt i RRs rekommendationer och utgår alltså från att RRs rekommendationer är lämpliga också för icke-noterade företag men att det kan finnas motiv för vissa lätnader beroende på företagens storlek. Omfattningen av nämndens anpassningar och förenklingar begränsas naturligtvis av Årsredovisningslagen och Bokföringslagen. BFN publicerar sina uttalanden i sk allmänna råd där varje allmänt råd är uppdelat i tre delar: små företag³, medelstora företag⁴ och stora företag⁵. På så sätt behöver ett företag som t.ex. är medelstort bara läsa sin del av det allmänna rådet. BFNs allmänna råd upprepar

---

³ Små företag (10/24) där antingen antalet anställda uppgår till högst 10 st de två senaste räkenskapsåren eller vars tillgångars nettovärde de senaste räkenskapsåren uppgår till högst 24 miljoner.

⁴ Medelstora företag är de näringsdrivande icke-noterade företag där antalet anställda överstiger 10 st men understiger 200 st, eller där tillgångarnas nettovärde överstiger 24 miljoner men understiger 1000 gånger prisbasbeloppet (37700).

⁵ Stora företag (200/1000) är företag där antingen antalet anställda överstiger 200 st eller när nettovärdet på tillgångar överstiger belopp motsvarande 1000 ggr ett fastställt prisbelopp (37700 kr).

alltså i stort sätt RRs rekommendationer med undantag för vissa ändringar och förenklingar. (BFNAR 2000:2 Vägledning, 2003)

För att ge en bild av hur redovisningen bör vara utformad inom ett visst område ger BFN även ut vägledningar till varje allmänt råd. Dessa är en översikt av samtliga redovisningsrekommendationer, inte enbart BFNs, och ska ”*utgöra en tydlig och överskådlig framställning av de relevanta krav som ställs på redovisningen inom det område vägledningen behandlar.*” (BFN 2000:2 Vägledning, 2003)

3.2.1.2 God redovisningssed i icke-noterade företag

De företag som är noterade, d.v.s.. har aktier till offentlig handel eller genom sin storlek har ett stort allmänt intresse, är hänvisade att följa RRs rekommendationer tillsammans med ÅRL. (Förord till RRs rekommendationer, 2003) Icke noterade företag som bedriver näringsverksamhet har däremot tre nivåer av God redovisningssed att välja mellan:

1. ÅRL + RRs rekommendationer.
  2. ÅRL + BFNs allmänna råd.
  3. ÅRL + en kombination av RRs rekommendationer och BFNs allmänna råd.
- (Törning, 2002a)

Vid alternativ 1 och 2 tillämpar företaget ÅRL och RRs rekommendationer respektive BFNs allmänna råd fullt ut. Det räcker då att företaget i sin årsredovisning anger vilken av normgivarna de följer.

Vid alternativ 3 har företaget tillsammans med ÅRL att välja på RRs rekommendationer och BFNs allmänna råd. Valfriheten ska tillämpas på rekommendationsnivå vilket innebär att företaget kan skifta normgivare vid varje post, men att den rekommendation eller det allmänna råd som har valts tillämpas i sin helhet. (BFNAR 2000:2 Vägledning, 2003) Tillämpas detta tredje alternativ måste företaget tydligt ange vilka rekommendationer som tillämpas på varje enskilt område.

God redovisningssed definieras som vi tidigare nämnt bl.a. som ”*en allmänt rättslig standard grundad på förekommande praxis och rekommendationer*” (prop. 1996/96:10). I och med valmöjligheterna som beskrivs ovan har normgivarna gett de icke-noterade företagen en ram för vad som är God

redovisningssed. Företagen får dock inte göra hur de vill utan de ska samtidigt följa den praxis som förekommer. Det kan innebära att de icke-noterade företagen ska använda t.ex. en rekommendation från RR om den har etablerats som praxis och därför blivit God redovisningssed även för dessa företag. Detta ställer höga krav på bland andra bolagens revisorer som måste hålla sig uppdaterade och känna till vad som är praxis bland de icke-noterade företagen. (Törning, 2002a)

3.2.1.3 Allmänt intresse

De företag som är noterade, d.v.s. de som har aktier för offentlig handel eller genom sin storlek är av allmänt intresse, bör följa RRs rekommendationer (BFNAR 2000:2). De flesta av de kommunala bolagen är mindre bolag och inte börsnoterade och kan därför inte omfattas av definitionen för noterade företag. Vissa statliga bolag som t ex Apoteket är inte heller börsnoterade men har ett stort allmänt intresse genom sin omsättning (Apoteket: 28 miljarder) och sina många anställda. Enligt Eva Törning (2002a) är exempelvis kommunernas bostadsbolag och energibolag så stora att de i jämförelse med antal invånare borde ha ett stort allmänt intresse, om än mer lokalt. I BFNs vägledning till BFNAR 2000:2, 2003 står det att BFNs arbete inriktas mot redovisningsfrågor *”beträffande bokföringsskyldiga som inte ingår i RRs målgrupp och främst då de mindre och medelstora företagen samt stiftelserna och föreningarna.”* (BFNAR 2000:2, 2003). Utifrån detta borde i alla fall de stora bolagen (se definition not 5 s.14) vara av allmänt intresse och följa RRs rekommendationer. Samtidigt menar BFN att det är användarnas behov av redovisningsinformation som ska bestämma innehållet i redovisningen. De företag som inte är noterade på börsen behöver därför inte på samma sätt som de noterade rikta sig mot ex. den internationella kapitalmarknadens behov eftersom de icke-noterade företagen främst har nationella intressenter. Icke-noterade företag får dessutom lämna selektiv information, vilket inte är tillåtet för noterade företag annat än i särskilda fall. (BFNAR 2000:2 Vägledning, 2003)

3.2.1.4 Viktiga skillnader mellan Bokföringsnämnden och Redovisningsrådet

Den största skillnaden mellan BFNs allmänna råd och RRs rekommendationer är kravet på tilläggsupplysningar. RR har mer detaljerade krav på tilläggsupplysningar som skall anges i årsredovisningen medan BFNs allmänna råd medför vissa lättnader. Dock måste bolagen uppfylla ÅRLs krav på

information för att visa en rättvisande bild över bolagets ställning och resultat. (RRs rekommendationer, 2003)

En annan skillnad mellan de två normgivarna är påverkan på redovisad vinst. Om bolagen berörs av eller väljer att tillämpa följande rekommendationer från RR: rekommendationen om entreprenadskap (RR 10), rekommendationen om intäkter (RR 11) och rekommendationen om immateriella tillgångar (RR15), medför de att bolagets vinst tidigareläggs då dessa tre har ett stort inflytande på redovisningen. Väljer man istället att tillämpa RRs rekommendationer med undantag för ovannämnda rekommendationer medför detta att vinsten, i jämförelse med BFNs allmänna råd, senareläggs. Väljer bolagen att tillämpa BFNs allmänna råd eller RRs rekommendationer fullt ut, senarelägger således bolagen sin vinst vid en tillämpning av BFNs allmänna råd. (RRs rekommendationer, 2003)

	Senarelägga vinsten	Tidigarelägga vinsten
Om samtliga rekommendationer/allmänna råd följs:	BFN	RR
Om bolaget ej berörs av, eller undantag i RRs rekommendationer görs för RR 10, RR 11 och RR 15:	RR	BFN

Figur 1. Tillämpar man RRs rekommendationer fullt ut medför det att bolaget tidigarelägger vinsten medan BFNs allmänna råd tenderar att senarelägga vinsten.

Anledningen till att bolag väljer att skjuta fram eventuella vinster kan vara att de vill undvika eventuella skatteregleringar och andra politiska påtryckningar (Watts & Zimmerman, 1978). Genom att senarelägga vinsten får bolaget dessutom en dold reserv som inte ägarna ser. Ledningen behåller pengarna inom bolaget eftersom de inte redovisas som en vinst i nuläget och därför inte heller behöver delas ut. På så sätt kan bolaget expandera, vilket betyder att antalet anställda och omsättning ökar, vilket i sin tur är detsamma som makt. (Jfr. Brorström, Orrbäck & Petersson, 1999) Makt och politisk påverkan är således exempel på orsaker till att företaget senarelägger vinsten. En orsak till att vissa istället väljer att tidigarelägga vinsten kan vara att bolaget har upprättat incitamentsavtal, exempelvis bonusplaner, och utifrån teorin om att människan agerar i personligt intresse vill utöka sin inkomst. Det kan också bero på att

kreditgivare och liknande ställer krav på uppvisandet av ett visst resultat. (Watts & Zimmerman, 1978)

Hypotes 1

En av de största skillnaderna mellan BFNs allmänna råd och RRs rekommendationer är att man vid en efterföljd av de sistnämnda ska lämna betydligt fler tilläggsupplysningar. Enligt Agentteorin (Hatch, 2000) är det svårt för en principal att kontrollera agenten och om det dessutom finns många principaler är det ännu svårare att utöva kontroll. Detta innebär i praktiken att ju fler delägare desto svårare har dessa att kontrollera bolaget och därför är det extra viktigt för dem med mycket information. Därför är det också mer sannolikt att ett företag med många delägare följer RRs rekommendationer eftersom bolaget då ger ut mer information i form av tilläggsupplysningar jämfört med BFNs allmänna råd.

Detta leder till att följande hypotes är intressant att följa:

Hypotes 1: Kommunala bolags benägenhet att tillämpa RRs rekommendationer ökar med antalet ägare.

Hypotes 2

De företag som är noterade, d.v.s. de som genom sin storlek har ett stort allmänt intresse samt har aktier för offentlig handel, bör följa RRs rekommendationer (BFNAR 2000:2, 2003)

Bara för att det finns en norm betyder det inte att bolagen följer den och bara för att ett bolag inte omfattas av normen betyder det inte att bolaget i alla lägen låter bli att göra som normen påvisar. Att normen efterföljs kan ha att göra med att det annars innebär konsekvenser för företaget. Med andra ord är det legitimt att göra som normen säger. Att stora bolag följer normen för noterade företag och redovisar enligt RRs rekommendationer kan därför bero på legitimitet och på att bolaget vill undvika onödig uppmärksamhet och negativa konsekvenser.

Även små bolag kan ha intresse i att följa RRs rekommendationer men nyttan av tillämpningen måste överstiga kostnaden. BFNs allmänna råd medför, i jämförelse med RRs rekommendationer, lättnader till största delen i form av att bolagen inte behöver lämna lika mycket tilläggsupplysningar. Eftersom mindre

bolag har mindre resurser tror vi därför att ju mindre bolaget är desto mer överstiger kostnaden nyttan av att följa RRs rekommendationer.

Detta leder fram till att följande hypotes är intressant att testa:

Hypotes 2: Kommunala bolags benägenhet att tillämpa RRs rekommendationer ökar med bolagens storlek.

3.2.2 Implementering av normer

Implementering av nya rekommendationer hos företag brukar definieras som en process som berör och påverkas av många faktorer, då speciellt sociala och psykologiska faktorer, rekommendationernas karaktär och attityden i organisationen till nya tillämpningar. (Hussein, 1981)

Mottagarna av nya rekommendationer består vanligtvis av ett flertal grupper vars interna intressen och åsikter skiljer sig åt, men ingen har tillräckligt med makt att övertala de övriga. Detta leder till förhandlingar och kompromissande från det normgivande organet för att normen skall passa så många som möjligt och därigenom underlätta implementeringsprocessen bland företagen. (Artsberg, 1995; Hussein, 1981) I samband med detta har företagen sin chans att påverka fastställandet av rekommendationer.

Ledningen spelar en central roll vid valet av vilka redovisningsrekommendationer som ska tillämpas i företaget (Watts & Zimmerman, 1978). I forskningen om ledningens inflytande på valet av redovisningsmetod utgår man från att individer är rationella och maximerar sin egen nytta i så hög grad som möjligt (Scott, 2003) och därför antas det också att när ledningen väljer redovisningsrekommendationer baseras detta på deras egenintresse (Watts & Zimmerman, 1978). Att ledningen inte i alla lägen väljer de redovisningsrekommendationer som direkt maximerar deras eget intresse kan ha att göra med sanktioner som följer på en avvikelse från aktuell normgivning. Enligt Östman (1997) krävs det något slags påföljdssystem som kontrollerar och straffar de som avviker från aktuell normgivning, allt för att skapa en bättre institutionalisering. I de fall där implementeringen i stort sett går friktionsfritt ligger vanligtvis kännbara påföljder bakom om avvikelse skulle ske, t. ex. en uteslutning från börser. (Östman, 1997) Att följa aktuell normgivning kan således indirekt vara i ledningens egenintresse eftersom en avvikelse kan följas av sanktioner som påverkar deras egentliga intresse negativt.

Revisorer har en betydande roll i kontrollen över företags efterföljd av de aktuella rekommendationerna. Genom hotet att avge en oren revisionsberättelse har revisorerna makt att förmå den granskade att redovisa efter aktuell normgivning. Dock kan revisorn avsättas av sin uppdragsgivare med omedelbar verkan, men i sådana situationer ska revisorn redogöra för relevanta iakttagelser som han hittills har gjort. (Cassel, 1996) Revisorer har även påverkan på själva utvecklandet av redovisningspraxis. En studie av Jönsson (1985) visar t.o.m. att

revisorer är den mest inflytelserika gruppen när det gäller utveckling av redovisningspraxis, bl.a. därför att de i olika steg deltar i processen varigenom redovisningsrekommendationer kommer till. Revisionsbyråer är alltså starka institutionaliserare och deras åsikt i frågan är viktig för ledningen vid valet av normgivare.

Sverige har en positiv syn till staten som ett institutionaliserande organ. (Artsberg, 1995) Dock är de svenska lagarna inom redovisningsområdet ramlagar som ger utrymme för tolkningar och utrymme för flexibilitet i redovisningen. (Östman, 1997) Detta hindras till viss del av att lagarna kompletteras med hänvisning till begreppet God redovisningssed. Utifrån resonemanget ovan om sanktioner vid avvikelse från aktuell normgivning bör det vara i ledningens intresse att följa God redovisningssed eftersom det är lagstadgat (BFL 4kap 2§) och därför medför konsekvenser om det inte efterföljs. Begreppet God redovisningssed definieras bl.a. som ”... en faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativ och representativ krets bokföringsskyldiga” (prop. 1975:104 s. 148). Citatet visar att det är God redovisningssed att följa de bokföringsskyldiga inom en representativ krets. En representativ krets kan vara företag inom samma bransch, företag i samma storlek och andra företag med samma förutsättningar. I förarbete till ÅRL står det att ”Vad som är God redovisningssed kan ibland behöva bestämmas branschvis” (prop. 1995/1996:10). När företag inom t.ex. samma bransch redovisar på samma sätt finns representativitet och branschpraxis kan utvecklas. Företagen bör med andra ord redovisa på det sätt som bl.a. företag i samma bransch redovisar.

Inom de flesta branscher finns intresseorganisationer som verkar för samarbete mellan medlemmarna och ger tips och vägledning om vilka redovisningsrekommendationer som lämpligast bör följas. Branschorganisationerna består av spetskompetens inom respektive område och fungerar som ett forum för bolagen, dit de kan vända sig, exempelvis vid osäkerhet angående val av redovisningsrekommendationer. Ett exempel på en intresseorganisation är SABO som verkar inom allmännyttiga bostadsbolag, d.v.s.. de som är kommunalägda. SABO:s mål är att bistå bostadsbolagen med kompetens och effektivitet vad gäller marknadens krav och behov. De påverkar och bevakar de beslutsfattare i samhället som har inflytande över medlemsföretagens verksamhetsförutsättningar. (SABO:s hemsida) Exempel på

andra branschorganisationer är Svensk Energi och RVF (Svenska Renhållningsverksföreningen).

Hypotes 3

Bolagens revisorer har en påverkan på redovisningen eftersom de genom hotet att avge en oren revisionsberättelse kan förmå bolaget att följa aktuell normgivning. Revisorer har även en påverkan på själva utvecklandet av redovisningspraxis. En studie av Jönsson (1985) visar att revisorer t.o.m. är den mest inflytelserika gruppen när det gäller utveckling av redovisningspraxis, bl.a. därför att de i olika steg deltar i processen varigenom redovisningsrekommendationer kommer till. Revisionsbyråer är alltså starka institutionaliserare och deras åsikt i frågan är således viktig för ledningen vid valet av normgivare.

Aktiebolag som har sina aktier till offentlig handel, d.v.s. noterade bolag, ska följa RRs rekommendationer (BFNAR 2000:2, 2003). Vi tror därför att de revisorer som är vana vid att revidera börsbolag, men som också reviderar kommunala bolag, har en tendens att försöka få de kommunala bolagen att använda sig av RRs rekommendationer. Detta grundar vi på resonemanget att människor är vanebildande och gärna gör som man är van vid, på samma vis som man tidigare har gjort (Jönsson, 1985).

Vår undersökning är gjord med 2001 års årsredovisningar som underlag och vid denna tidpunkt fanns det fem byråer som dominerade vad gäller revision av bolag inom svenskt näringsliv: Andersen, Deloitte & Touche, Ernst & Young, KPMG och Öhrlings PricewaterhouseCoopers. Det är också dessa som reviderar de flesta av de största bolagen i Sverige eftersom det är mycket ovanligt att noterade bolag väljer revisorer från en annan byrå än någon av de allra största (Affärsvärlden, 2001).

Revisionsbyråerna är starka institutionaliserare av normer och eftersom revisorer som alla andra människor är vanebildande underlättar det om de bolag som de reviderar följer samma normgivare. Därför kommer de försöka få bolaget att redovisa i enlighet med sin revisionsvana. Detta leder fram till att följande hypotes är intressant att testa:

Hypotes 3: Kommunala bolag har benägenhet att följa den anlitade revisionsbyråns revisionsvana.

Hypotes 4

Definitionen för begreppet God redovisningssed visar att det är God sed att följa en representativ krets av bokföringsskyldiga. Företagen bör med andra ord redovisa på det sätt som bl.a. företag i samma bransch redovisar (jfr. prop. 1995/1996: 10). Inom vissa branscher finns det speciella intresseorganisationer som ger ut tips och vägledningar om vilka redovisningsprinciper som är lämpliga att följa; exempelvis SABO, som riktar sig till allmännyttiga bostadsbolag (SABO:s hemsida). Genom dessa branschorganisationer kan företagen veta vilket redovisningssätt som är legitimt inom den bransch som de tillhör.

När avvikelser från aktuell normgivning ger starka sanktioner såsom oren revisionsberättelse eller uteslutning från börserna, kan det vara rädslan för påföljderna som är anledningen till att rekommendationerna följs (Östman, 1997). Detta resonemang är i enlighet med vårt första teoriblock, Institutionell teori innehållande Implementering av normer och God redovisningssed. God redovisningssed är lagstadgat och innebär att företagen bör redovisa på det sätt som bl.a. företag i samma bransch redovisar. Det borde då vara i ledningens intresse att agera efter God redovisningssed eftersom det vid avvikelser kan bli påföljder i form av sanktioner.

När påföljderna och sanktionerna för att avvika från aktuell normgivning istället är svaga är det inte rädslan för påföljderna som motiverar bolagen att följa rekommendationerna, utan då finns det andra motiv (Ibid). Ett av motiven kan vara att samarbetet med andra bolag inom samma bransch främjas om bolagen följer respektive branschs redovisningsmetod. Ett annat motiv kan vara att bolagen vill att redovisningen ska öka eller minska bolagets redovisade vinst. Detta resonemang överrensstämmer också med vårt andra teoriblock innehållande Positiv redovisningsteori, vilket behandlas i nästkommande teoridel.

Det är God redovisningssed att följa en representativ krets och p.g.a. sanktioner som kan uppstå till följd av en avvikelse från God redovisningssed, tror vi att

kommunala bolag väljer normgivare efter branschtillhörighet. Detta leder fram till att följande hypotes är intressant att testa.

Hypotes 4: Kommunala bolags val av normgivare har benägenhet att påverkas av branschtillhörighet.

3.3 Positiv redovisningsteori

Positiv redovisningsteori handlar om att förutsäga handlingar såsom ledares val av redovisningsmetod och deras reaktioner på nya föreslagna rekommendationer (Scott, 2003)

Forskningen har utifrån företagens val av redovisningsmetod och de ekonomiska konsekvenser som följer av valen, försökt förklara varför olika företag tillämpar den redovisningsmetod som de gör. Empiriska tester visar att det finns ett samband mellan företagets val av redovisningsmetod och dess storlek samt samband mellan val av redovisningsmetod och inflytande på fastställandet av redovisningsrekommendationer. (Holthausen & Leftwich, 1983)

Ledningen spelar en central roll när det gäller val av redovisningsrekommendationer (Watts & Zimmerman, 1978) och i forskningen utgår man från att individer är rationella och maximerar sin egen nytta i så hög grad som möjligt (Scott, 2003). Ledningen jobbar alltså för att maximera företagets vinst endast om det maximerar deras eget intresse (Scott, 2003).

De förutsägelser som görs i den Positiva redovisningsteorin är i stort organiserade runt tre hypoteser. 1. Ledningens bonus/kompensationsplan: denna hypotes antar att om ett företag delar ut bonus till ledningen vilken är baserad på resultatet så tillämpar de en redovisningsmetod som gör att så högt resultat som möjligt redovisas. 2. Låneavtal: ett företag som har tecknat avtal med t.ex. ett kreditinstitut har krav på sig att visa ett visst resultat. För att kunna göra det väljer de en redovisningsmetod som gör att framtida vinster redovisas i aktuell period. 3. Politisk påverkan: företag som är utsatta för politisk påverkan vill redovisa ett lågt resultat och använder en redovisningsmetod som skjuter fram aktuell vinst till framtiden. (Scott, 2003). Ibland läggs ytterligare en hypotes till, Statlig reglering, (Holthausen & Leftwich, 1983) men vanligast är att den är sammanslagen med politisk påverkan (Scott, 2003). Denna sammanslagning har även vi valt att göra i vår undersökning.

Ledningens bonus/kompensationsplan

Om ledningens kompensationsplan baseras på företagets vinst har ledningen intresse av att välja en redovisningsmetod som maximerar vinsten. En förändring av en redovisningsrekommendation som gör att företagets rapporterade vinst ökar, leder därför också till en ökad bonusinkomst för

ledningen. Denna kompensation kan ske genom bonusplan, optionstilldelning, aktietilldelning eller genom konvertibler. (Watts & Zimmerman, 1978) Ledningen i ett företag med en bonusplan är alltså mer benägen att välja en redovisningsprocedur som maximerar vinsten, d.v.s. som (cet. par.) för framtida vinster till aktuell period (Scott, 2003).

Låneavtal

Ett företag som lånar pengar förbinder sig till strikta regler och krav på uppvisande av ett bra resultat och om dessa krav inte uppfylls kan företaget råka ut för straffavgifter och andra restriktioner. Ju närmre ett företag är att överträda ett sådant redovisningsbaserat avtal, desto troligare är det att företaget redovisar framtida vinster den aktuella perioden för att på så sätt kunna visa upp ett bättre resultat. Företag som ingått avtal med andra institutioner (ex. kreditinstitut) som ställer krav på företagets redovisade resultat är alltså mer benägna att använda redovisningsprocedurer som maximerar vinsten, d.v.s. för framtida vinster till aktuell period, (cet. par.). (Scott, 2003)

Politisk påverkan

De företag som blir föremål för politisk påverkan är enligt Positiv redovisningsteori i de flesta fall stora företag och företag med hög vinst. Vissa grupper av väljare kämpar genom lobbying för att genomföra förändringar inom vissa områden för t ex ett industriföretag. För att i förlängningen vinna röster blir väljarnas påtryckning ett incitament för politikerna att föreslå dessa aktioner mot industrin. (Watts & Zimmerman, 1978) Politisk påverkan leder alltså till en kostnad, sk politisk kostnad, i form av nya skatter och lagar som för pengar ut ur företaget. För att minska sannolikheten för dessa politiska aktioner och därmed minska den politiska kostnaden försöker ledningen undvika att bli extra granskade genom att inte redovisa för högt resultat. (Scott, 2003) Omfattningen av den politiska kostnaden har ett starkt samband med företagets storlek (Watts & Zimmerman, 1978). Ju större politisk påverkan som finns på företaget, (cet. par.), desto troligare är det alltså att ledningen tillämpar en norm som skjuter fram aktuella vinster till framtiden. (Scott, 2003)

I en artikel i *The Accounting review* fokuserar författarna (Watts & Zimmerman, 1978) på frågan varför företag är villiga att förbruka resurser för att försöka påverka fastställandet av redovisningsrekommendationer. Undersökningen visar att i samband med en föreslagen redovisningsrekommendation beror ledningens

inställning till denna på företagets storlek (vilket har effekt på omfattningen av politisk kostnad) och på om den föreslagna rekommendationen ökar eller minskar företagets rapporterade inkomst. För en redovisningsrekommendation som minskar företagets rapporterade inkomst gäller sambandet att ju större företaget är desto mer värdefull är rekommendationen och desto mer kommer företagsledningen att verka för att rekommendationen ska tillämpas. Då den föreslagna rekommendationen istället ökar företagets rapporterade inkomst kommer ledningen i stora företag verka för att den inte ska tillämpas. En ökning av den rapporterade inkomsten förväntas nämligen, för stora företag, öka den politiska kostnaden. (Watts & Zimmerman, 1978)

3.3.1 Teoriutveckling

Studien om politisk påverkan av Watts & Zimmerman (1978) är utförd på privata företag och som vi tidigare nämnt, visade den studien att det är stora företag med hög vinst som löper störst risk för att bli utsatta för politisk påverkan. Enligt en studie gjord av Zmijewski & Hagerman (1981) där Positiv redovisningsteori granskas kommer de fram till att teorin inte är fullständig då den bara går att tillämpa på stora företag. Även Demski (1988) har påpekat att den empiriska metoden är svag och att teorin har brister och bör utvecklas till att omfatta fler grupper. Eftersom vi undersöker kommunala bolag har vi gjort tillägg till teorin för att anpassa den till vårt undersökningsobjekt.

Vår studie görs på kommunala bolag, vilket innebär vissa specifika skillnader gentemot privata bolag. I kommunala bolag är det kommuninvånarna som indirekt äger bolagen, d.v.s. är principaler, och som utser kommunpolitikerna, agenterna, att förvalta deras intressen. Då bolagens ledning också är agenter till kommuninvånarna uppstår en kontrovers och dubbla agenter. Eftersom både kommunpolitikerna och bolagsledningen är agenter kan det finnas en benägenhet från bådas sida att ”ingå en pakt” mot principalens intressen. (jfr. Cassel, 1996) Det blir därmed svårt för principalerna att kontrollera att agenterna agerar i deras intressen, speciellt då intressenterna till kommunala bolag är en heterogen grupp med olika intressen. Det blir även svårt för agenterna att verka för ett gemensamt intresse från principalerna.

Ytterligare en särart är att dessa bolag vanligtvis bedriver verksamhet som har karaktären av geografiskt avgränsade monopol. Debattinlägg från och hos olika branschorganisationer (SABO:s, HSB:s och Riksbyggens hemsidor) visar att

många av de kommunala bolagen även är föremål för politisk påverkan. Organisationerna vill sänka avgifter till förmån för t.ex. ökad inflyttning medan politikerna har en benägenhet att vilja utnyttja monopolet och få in mer medel genom ökad taxering. Detta gäller dock främst i kommunal verksamhet där kostnadstäckningen är hög eftersom räntenivån där tenderar att vara högre än i kommunal verksamhet där kostnadstäckningen är låg (Yard, 1997). Å andra sidan ligger det även i politikernas intresse att det flyttar in fler invånare i kommunen eftersom det leder till ökad taxeringsinkomst. Då behöver de inte höja skatten och undviker därmed att göra kommunen mindre attraktiv genom höga skatter. Politikerna vill alltså dels utnyttja kommuninvånarna genom att få in medel till kommunen, i form av skatter och avgifter, dels göra kommunen attraktiv för inflyttning genom låga skatter och avgifter. En avgiftsundersökning gjord 2002 av bl.a. SABO, HSB och Riksbyggen (www.nilsholgersson.nu) visar att trots den historiskt låga räntenivån fortsätter prisnivån för t.ex. VA, avfall och elnät att öka. De relativt stora skattehöjningar som kommit till följd av den sk gröna skatteväxlingen har även påverkat att fjärrvärmepriset, oljepriset och elhandelspriset har ökat. Ett annat exempel på politisk påverkan är självkostnadsprincipen som säger att kommuner inte får ta ut högre avgifter för tjänster eller nyttigheter än den kostnad kommunen bär, d.v.s. självkostnaden (Kommunallagen kap 8, 3c §). Denna princip gäller även för kommunala bolag (Prop. 1990/91:117). Dock finns det vissa som inte behöver tillämpa självkostnadsprincipen utan ska bedriva sin verksamhet på affärsmässiga grunder, t.ex. elbolag och bostadsbolag. (Meyer & Riberdahl, 1996)

Debattinläggen på branschorganisationernas hemsidor, självkostnadsprincipen och skatteregleringar är några exempel som visar att när man talar om kommunala bolag är det vanligt att även små bolag p.g.a. det kommunspecifika ägandet och den kommunspecifika verksamheten blir utsatta för politisk påverkan.

Hypotes 5

Enligt en del forskare (Zmijewski & Hagerman, 1981; Demski, 1988) är Positiv redovisningsteori inte fullständig eftersom den bara går att tillämpa på vissa sorters företag, politisk påverkan, som ingår i Positiv redovisningsteori, är t.ex. endast applicerad på privata företag. Vår studie görs på kommunala bolag varför vi har fått utveckla teorin. Debattinlägg från och hos olika branschorganisationer samt självkostnadsprincipen är två exempel som visar att många av de kommunala bolagen, oavsett storlek, är föremål för politisk påverkan p.g.a. det

kommunspezifika ägandet och den kommunspezifika verksamheten. För att undvika att pengar i form av skatter o. dyl. försvinner ut ur bolaget som en följd av denna politiska påverkan väljer ledningen rekommendationer som senarelägger vinsten.

Makt är ytterligare en faktor som kan vara ett skäl till att företaget vill senarelägga vinsten eftersom bolaget på det sättet får en dold reserv som inte redovisas som vinst och som bolaget därför inte behöver dela ut. Med hjälp av denna dolda reserv kan bolaget expandera, vilket betyder att antalet anställda och omsättning ökar, vilket i sin tur ökar bolagets makt. (jfr. Brorström et. al., 1999)

Vi har genom granskning av RRs rekommendationer och BFNs allmänna råd kommit fram till att en tillämpning av BFNs allmänna råd i jämförelse med RRs rekommendationer sammantaget leder till att vinsten senareläggs. (RRs rekommendationer, 2003).

Makt och politisk påverkan leder till att bolagen vill senarelägga vinsten, d.v.s. följa BFNs allmänna råd. Detta leder fram till att följande hypotes är intressant att testa:

Hypotes 5: Kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd.

Hypotes 6

Ledningens kompensation kan i många företag ske genom bonusplan, genom optionstilldelning, eller genom aktietilldelning. Sådan kompensation baseras på redovisad vinst (Watts & Zimmerman, 1978) och eftersom människan är rationell och agerar i sitt eget intresse har ledningen intresse av att välja redovisningsmetod som maximerar vinsten. (Scott, 2003).

Kommuner har svaga belönings- och incitamentssystem och därför kan dessa system inte heller vara drivkrafter till val av normgivare. Detsamma gäller för kommunala bolag där kommuner är huvudmän. (Collin, 2001) Eftersom det knappt finns någon kompensation i form av bonusplaner och liknande tror vi inte att vi i kommunala bolag kan påvisa något samband mellan kompensationsplan och val av normgivare. Detta leder fram till följande hypotes:

Hypotes 6: Kommunala bolags val av normgivare har inget samband med kompensationsplan.

3.4 Hypotessammanfattning

1. Kommunala bolags benägenhet att tillämpa RRs rekommendationer ökar med antalet ägare.
2. Kommunala bolags benägenhet att tillämpa RRs rekommendationer ökar med bolagens storlek.
3. Kommunala bolag har benägenhet att följa den anlitate revisionsbyråns revisionsvana
4. Kommunala bolags val av normgivare har benägenhet att påverkas av branschtillhörighet.
5. Kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd.
6. Kommunala bolags val av normgivare har inget samband med kompensationsplan.

3.5 Kapitelsammanfattning

De kommunala aktiebolagen skall enligt lag upprätta sin årsredovisning och bör även följa God redovisningssed. För de noterade bolagen är det God redovisningssed att följa RRs rekommendationer medan icke-noterade bolag har tre valmöjligheter när det gäller tillämpning av normgivare. Vårt första teoriblock, Institutionell teori, innehåller God redovisningssed och Implementering av normer. God redovisningssed presenterar vilka val av normgivare bolagsledningen kan göra medan Implementering av normer tar upp det faktum att implementeringen påverkas av olika faktorer varav ledningen, anlita revisionsbyrå samt branschtillhörighet är några exempel. Positiv redovisningsteori, som ingår i vårt andra teoriblock, förklarar vad som kan vara bakomliggande orsaker till varför bolagsledningen gör de val av redovisningsmetod de gör, samt vilka konsekvenser det medför. Den sistnämnda teorin bygger på antagandet att ledningen agerar efter egenintresse och i första hand efter vad som passar dem själva bäst.

4. EMPIRISK METOD

I detta kapitel kommer vi först att presentera vår undersökningsmetod, totalundersökning, och vad det innebär för undersökningen. Detta leder oss sedan in på operationaliseringen och de variabler som ska undersökas presenteras. Vi använder oss av sekundärdata inhämtad från bolagens årsredovisningar vilket gör att vi kommer att genomföra en dokumentstudie över alla aktiva kommunala aktiebolag i Sverige. Vårt material kommer att bestå av både kvantitativ och kvalitativ data. Eftersom vi genomför en totalundersökning bidrar detta bl a. till att undersökningens trovärdighet ökar.

4.1 Undersökningsmetod

Syftet med vår uppsats är att undersöka vilken eller vilka normgivare kommunala aktiebolag följer. Vi vill också se om bolagens storlek, ägarstruktur, kompensationsplan, branschtillhörighet samt anlita revisionsbyrås revisionsvana, påverkar detta val.

I uppsatsen kommer våra hypoteser, grundade utifrån teorier, att testas för att se om det finns något signifikant samband mellan valet av normgivare och ovan nämnda faktorer. Utifrån resultatet av vår undersökning över alla kommunala aktiebolag (totalundersökning) förväntar vi oss att kunna dra generella slutsatser om vilken normgivares råd och rekommendationer kommunala aktiebolag följer och vilka faktorer som påverkar detta val.

Vi begränsar vår undersökning till att endast gälla aktiebolag eftersom det är den enda bolagsform som är skyldiga att lämna årsredovisning oavsett omsättning och antal anställda, vilket enskilda firmor, handelsbolag och kommanditbolag inte är. (ÅRL kap 8, 3§, BFL kap 6, 1§) Eftersom inte alla aktiebolagens årsredovisningar för år 2002 har blivit registrerade hos Patent och Registreringsverket vid tiden för vår undersökning har vi valt att undersöka 2001 års aktiebolag och deras årsredovisningar. Vår målpopulation är således Sveriges samtliga aktiva kommunala aktiebolag under 2001.

Undersökningen omfattar samtliga kommunala aktiebolag, vilket betyder att vi genomför en totalundersökning. För att få tag på den information som behövs använder vi oss av en lista från Svenska Kommunförbundet över samtliga kommunala aktiebolag i Sverige år 2001 och det är bolagen på denna lista som

blir vårt urval. Informationen som behövs finns i bolagens årsredovisningar och för att få tillgång till dessa använder vi oss av databasen Affärsdata där de finns samlade (Affärsdatas hemsida). Informationen i databasen är standardiserad och jämförbar vilket underlättar arbetet med att ta fram rådata. Vi kommer att genomföra undersökningen som kan ses som en form av en survey-undersökning eftersom det är en undersökningsform som kännetecknas av en stor population med få variabler. Genom att genomföra en form av survey-undersökning kan vi beskriva olika fenomenens utbredning i populationen samt om det finns några samband mellan dessa fenomenen. (Andersen, 1998)

4.2 Urval och Population

Vår målpopulation är Sveriges samtliga kommunala aktiebolag under 2001 (1283 st.). Vi gör inget urval utan har valt att göra en totalundersökning (Andersen, 1998). En totalundersökning är möjlig eftersom vi gör vår datainsamling genom sekundärdata som vi hämtar från bolagens årsredovisningar som finns tillgänglig i databasen Affärsdata.

Genom att göra en totalundersökning kan vi få fram en verklig bild av hur praxis ser ut bland de kommunala aktiebolagen och när det då finns möjlighet att göra en totalundersökning genom att hämta information via sekundärdata blir det också vår valda undersökningsmetod. För att kunna undersöka alla bolag och göra en totalundersökning har vi varit tvungna att begränsa antalet undersökta variabler, vilket är en nackdel. Fördelen med att genomföra en totalundersökning är att vi kan vara säkra på att det resultat vi får fram verkligen stämmer för hela populationen, vilket är svårare vid en delundersökning. Fördelen med delundersökning är att det tar mindre tid och hade vi använt oss av en sådan undersökningsmetod hade vi kunnat undersöka fler variabler.

4.3 Begränsningar

Vi har valt att begränsa vår undersökning till att endast gälla kommunala aktiebolag eftersom de är skyldiga att lämna årsredovisning oavsett omsättning och antal anställda (ÅRL kap 8, 3§, BFL kap 6, 1§). För att undersökningen ska bli genomförbar under de förutsättningar vi har för uppsatsen, är det för tidskrävande att få tag i övriga bolagsformers information motsvarande den som finns tillgänglig om aktiebolagen i årsredovisningarna.

Samtliga årsredovisningar finns tillgängliga i databaser vilket möjliggör insamlingen av data trots det stora antalet. Eftersom målpopulationen är Sveriges samtliga kommunala aktiebolag och vi har valt att göra en totalundersökning har vi varit tvungna att göra vissa begränsningar vid val av antal förklarande variabler till varför en viss normgivares rekommendationer följs.

4.4 Operationalisering

För att kunna testa de teoretiska hypoteserna krävs det en operationalisering, d.v.s. ett sätt att omvandla teorin till något empiriskt mätbart för att kunna analysera resultatet. (Andersen, 1998) De variabler som vi kommer att undersöka är ägarstruktur, bransch, revisionsbyrå samt storlek.

Variabeln Normgivare

Variabeln ”Normgivare” är vår beroende variabel och således den som alla övriga variabler testas emot. Vi har tidigare nämnt tre normgivningsalternativ som bolagen, enligt God redovisningssed, har att välja mellan. Här kommer vi dock att lägga till ett fjärde alternativ, ÅRL, eftersom vi har upptäckt att många av bolagen enbart följer ÅRL. Då vi inte vill utesluta dem från vår uppsats och gruppen är av betydande storlek kommer vi att använda detta fjärde val i resten av uppsatsen. Variabeln kommer alltså att delas in i fyra val som de icke-noterade företagen har att välja mellan vid valet av normgivare: RR+ ÅRL, BFN+ÅRL, Mix av RR & BFN +ÅRL samt ÅRL.

Variabeln Ägarstruktur

Då vi tror att det finns en skillnad mellan vilken normgivare helägda bolag väljer jämfört med vilken normgivare delägda bolag väljer har vi delat upp bolagen efter ”Ägarstruktur”. Uppdelning görs mellan en ägare och flera ägare. Vi tror att bolag med bara en ägare väljer en redovisningsmetod som lämnar ut mindre information, än ett bolag som är delägt. Då det bara finns en ägare har den redan full insyn i bolaget och är inte i lika stort behov av en detaljerad årsredovisning som när det finns flera ägare.

Variabeln Revisionsvana

Då vi tror att bolagens anlitate revisionsbyråer har påverkan på valet av normgivare, har vi valt att mäta detta genom att dela in revisionsbyråerna i olika kategorier. Andersen, Deloitte & Touche, Ernst & Young, KPMG och Öhrlings PricewaterhouseCoopers ingår i kategorin ”stora bolag” medan övriga byråer är

samlade under kategorin ”små bolag”. Denna indelning har vi gjort eftersom det år 2001 var dessa fem byråer som dominerade när det gällde revision av bolag inom svenskt näringsliv. (Affärsvärlden, 2001) Samma indelning har dessutom gjorts i en tidigare studie (Bengtsson och Bergh, 2002) och författarna menar där att det i princip inte finns några medelstora byråer i Sverige, vilket medför att indelningen ser ut som den gör.

För att ytterligare förstärka om byråernas revisionsvana påverkar valet av redovisningsmetod kommer vi att genomföra ett test med enbart de stora byråerna och val av normgivare. Detta då vi tror att de som är vana vid att revidera börsbolag och därmed tillämpar RRs rekommendationer har en tendens att göra så även när de reviderar ett kommunalt bolag

Variabeln Bransch

Då vi tror att bolag inom samma bransch tenderar att följa samma normgivare har vi gjort branschindelningar för att kunna testa om detta är sannolikt. Indelningarna har gjorts enligt den lista som mottogs från Svenska Kommunförbundet där verksamhetstillhörighet fanns registrerat. I Affärsdata är alla bolagen uppdelade efter en standard, en sk. SNI-kod, som även listan följde. Denna uppdelning kommer vi också att följa men vi kommer inte ta med alla siffror i koden. SNI-koden är nämligen upplagd så att ju fler siffror man tar hänsyn till i koden desto mer detaljerad branschindelning gör man. Vi tar bara hänsyn till de två första siffrorna och är därför inte lika specifika som om vi tagit med hela koden. Genom att enbart titta på de två första siffrorna får vi fram tillräckligt med information för att dela upp bolagen efter branscher som exempelvis SNI 40: El-gas-, och värmeverk eller SNI 70: Fastighetsverksamhet. Vi sorterar alltså enbart in bolagen i generella grupperingar och skiljer inte mellan exempelvis uthyrning av bostäder och fastighetsförvaltning utan benämner branschen, i det fallet, som fastighetsverksamhet. Vissa branschindelningar kommer att slås ihop till ”övriga” eftersom de utgör en så liten del av hela urvalet att de inte har någon påverkan på resultatet.

Variabeln Storlek

För att testa hypotesen som säger att aktiebolagens storlek sjunker med stigande antal tillämpningar av BFNs allmänna råd använder vi oss av omsättning som ett mått på storlek. För att se om vi kan se något samband mellan olika storleksgrupper inom bolagen och valet av normgivare har vi även delat in bolagen i tre olika storlekskategorier: små bolag, medelstora bolag och stora

bolag. Denna indelning har gjorts enligt den indelning som BFN gör i BFNAR 2000:2, 2003. Små bolag är de bolag där (de två senaste räkenskapsåren) antalet anställda uppgår till högst 10 st och tillgångarnas nettovärde uppgår till högst 24 miljoner. Medelstora bolag är bolag där antalet anställda överstiger 10 st eller där tillgångarnas nettovärde överstiger 24 miljoner men inte 37 700 000 (1000 gånger prisbasbeloppet). Stora bolag är de bolag där antingen antalet anställda överstiger 200 st eller där nettovärdet på tillgångarna överstiger belopp motsvarande 1000 gånger ett fastställt prisbelopp (37700). (BFNAR 2000:2, 2003) I vår undersökning visar det sig att många bolag har ett nettovärde på tillgångarna motsvarande det som är beskrivningen för stora bolag medan samma bolags antal anställda passar in på definitionen av ett litet företag. Dessa bolag har vi klassificerat som stora bolag eftersom vi anser att de bäst passar in på den beskrivningen som BFN gör på just stora bolag.

4.5 Bortfall

Det finns fortfarande bolag som inte anger vilka rekommendationer de följer trots att det är angivet i lag att man skall göra det (§5.2 ÅRL, §6.6 BFL). I de förekomna fall då bolagen inte anger normgivare hade informationen kunnat kompletteras genom uppföljning i form av intervjuer eller enkäter. Detsamma gäller för de bolag där årsredovisningen av olika skäl inte varit tillgänglig i databasen. Eftersom undersökningen ingår i en kandidatuppsats är tiden begränsad och därför har vi valt att utesluta uppföljande intervjuer och enkäter. Detta kan anses som en svaghet i undersökningen, men eftersom antalet är litet i förhållande till hela populationen tror vi inte att detta kommer påverka resultatet nämnvärt. De bolag som inte lämnat uppgifter i årsredovisningen om vilken normgivare de följer, samt de bolag vars årsredovisningar inte varit tillgängliga i databasen kommer räknas som bortfall i vår undersökning. Totalt räknas 134 st bolag som bortfall.

I undersökningen uppkommer också problemet med att vissa av aktiebolagen var vilande under år 2001 (40 st). Eftersom vår målpopulation är Sveriges aktiva kommunala aktiebolag kommer de vilande inte att ingå i vår undersökning och har därför eliminerats.

4.6 Materialinsamling

Valet av datainsamlingsmetod påverkar vilken data man får in. Man kan använda sig av olika metoder beroende på om man vill ha kvantitativ eller kvalitativ data. Valet av primär och sekundärdata påverkar också vilken typ av data man får in. (Andersen, 1998) Vilken datainsamlingsmetod man väljer beror på syftet som ska uppfyllas med studien.

Vi gör insamling av både kvantitativ och kvalitativ data. En variabel är kvantitativ om den ursprungligen antar numeriska värden och exempel på kvantitativa variabler i vårt material är tillgångars nettovärde, omsättning och antal anställda. Följaktligen är en variabel kvalitativ om den är icke-numerisk och exempel på sådana variabler i vårt arbete är anlitad revisionsbyrå och val av normgivare. En kvalitativ variabel kodas vanligen med siffror vilket även vi har gjort för exempelvis val av normgivare där varje alternativ har fått en siffra som kod. En variabel som ursprungligen är kvantitativ kan uppfattas som kvalitativ vid en klassindelning. Vi har t.ex. delat in variablerna antal anställda och tillgångars nettovärde i grupperna stora bolag, medelstora bolag samt små bolag. (Dahmström, 2000)

Förutom att dela in en variabel efter om den är kvalitativ eller kvantitativ kan man även ta hänsyn till variablernas informationsinnehåll, d.v.s. deras sk. datanivå eller skaltyp. Detta har senare betydelse för vilket statistiskt test som ska användas i analysen. I vårt arbete har vi data som är i nominalskala och i ordinalskala. En variabel som är i ordinalskala kan ordnas i storleksordning från det lägsta till det högsta värdet och i vårt arbete är ”omsättning” ett exempel på en sådan variabel. Nominalskaledata, där ”anlitad revisionsbyrås revisionsvana” är ett exempel, är klassificerad efter sina variabelvärde och kan inte ordnas i storleksordning. (Ibid)

I vår undersökning använder vi oss av enbart sekundärdata. Sekundärdatan som består av de kommunala aktiebolagens årsredovisningar är hämtad ur databasen Affärsdata, vilken innehåller årsredovisningar tillhörande samtliga aktiebolag. Vi väljer att använda oss av denna redan befintliga information och datainsamlingen blir därmed en dokumentinsamling. Eftersom insamlingen sker genom dokument och sekundärdata kan vi inte påverka materialet. Fördelen med att utgå från sekundärdata är att tidsramen för datainsamlingen blir tillräcklig för att göra en totalundersökning tack vare lättillgänglig data i databaser. Nackdelen är att årsredovisningarna inte innehåller den information som vi skulle kunna få

genom t.ex. intervju och därför kan vi inte undersöka så många variabler och inte heller få fram så många orsaker till varför de väljer den ena normgivaren framför den andra. Ytterligare en svårighet med sekundärdata är när bolagen tillämpar en blandning mellan RRs rekommendationer och BFNs rekommendationer och allmänna råd. Då är det svårt att få fram på vilka områden de tillämpar respektive normgivare.

Ett alternativt sätt till datainsamling är att åka ut till bolagen och genomföra undersökningen genom intervju. Fördelen med primärdata, d.v.s. undersökning genom observationer, intervju, eller frågeformulär, hade varit att vi då hade kunnat undersöka fler variabler som eventuellt kunde förklara varför valet av normgivare faller på antingen den ena eller andra. Med ett sådant tillvägagångssätt hade det dock inte funnits tid till att genomföra en totalundersökning, utan vi hade då fått välja att göra en delundersökning genom urval och stickprov och sedan dra slutsatser från stickprovet till totalpopulationen (s.k. inferens). (Andersen, 1998) Den största delen av den data vi behöver finns lättillgänglig i form av sekundärdata, därför gör vi inte undersökningen tidsödande och opraktisk genom enkäter och intervjuer.

4.7 Uppsatsens trovärdighet

Validitet och reliabilitet är två viktiga begrepp inom empirisk forskning eftersom de beskriver forskningens trovärdighet. Reliabiliteten förklarar tillförlitligheten i undersökningen vilket betyder att om man utför undersökningen igen vid ett senare tillfälle ska den ge samma resultat. Det är därför viktigt att man i möjligaste mån undviker att otillförlitlig information såsom felkodning eller felaktig registrering vid datainmatningen kommer med i undersökningen. (Andersen, 1998) Det kommer dock vara omöjligt för oss att kontrollera om sådana fel förekommer.

Validiteten förklarar om man verkligen observerar det fenomen som man önskar observera. Validitet består egentligen av två begrepp, giltighet och relevans. Med giltighet menas förekomsten av någon generell överensstämmelse mellan den teoretiska och den empiriska begreppsplanen, medan relevansbegreppet förklarar hur relevant empirin och variablerna är i förhållande till undersökningens problemställning. (Andersen, 1998)

Då vi inte bearbetar och inte gör egna tolkningar av materialet som vi får in genom årsredovisningar utan enbart sammanställer och studerar förekommen data, ökar vi undersökningens reliabilitet. Eftersom ingen korrespondens med berörda bolag förekommer ökar undersökningens reliabilitet då vi inte har någon möjlighet att påverka materialets innehåll. Genom att vi gör en totalundersökning ökar vi både reliabiliteten och validiteten. Reliabiliteten ökar eftersom alla bolagen är med i undersökningen och validiteten ökar p.g.a. att vårt huvudsyfte är att se vilken normgivare bolagen följer och eftersom alla bolag undersöks, kan vi säkerställa att det vi avser undersöka verkligen blir undersökt. Genom att vi inte följer upp våra dokumentstudier med intervjuer sänker vi validiteten då vi inte kan vara helt säkra på att de variabler vi har valt förklarar varför bolagen gör de val de gör med avseende på normgivare. Vi kontrollerar heller inte om de verkligen följer de rekommendationer som de anger i årsredovisningarna, utan utgår från att det som anges efterlevs. Detta minskar reliabiliteten eftersom vi då inte till 100 % kan lita på att angivelserna stämmer.

I vår undersökning sker materialinsamling och mätning genom redan befintliga årsredovisningar och därför är risken för att tillfälligheter påverkar vår undersökning låg. Dock kommer en viss påverkan av den insamlade datan att kunna uppstå eftersom insamlingen sker genom en internetbaserad databas som ibland krånglar genom att exempelvis årsredovisningarna saknar sidor eller att internetbrowsern inte hittar rätt adress till dokumenten. Detta försöker vi dock minimera genom att i dessa fall försöka igen vid ett senare tillfälle. Det förekommer även att bolagen inte anger vilken normgivare de följer men antalet är relativt litet och vi tror inte att det kommer påverka resultatet nämnvärt.

4.8 Kapitelsammanfattning

Vi kommer att genomföra en totalundersökning över alla aktiva kommunala aktiebolag i Sverige under 2001. Vi kommer att undersöka vilken normgivares råd eller rekommendationer bolagen följer och vad som kan ha påverkat detta val. Undersökningen kommer att genomföras som en dokumentstudie där bolagens årsredovisningar kommer att granskas. Under denna granskning utgår vi från Svenska kommunförbundets förteckning över alla kommunala bolag och utifrån denna förteckning letar vi upp årsredovisningarna i databasen Affärsdata. Detta betyder att den insamlade datan består av sekundärdata.

För att försöka förklara vad som kan vara bakomliggande orsaker till det val som bolagen gör med avseende på normgivare, väljer vi att undersöka faktorer såsom branschtillhörighet, anlita revisionsbyrås revisionsvana, bolagets storlek, bolagens kompensationsplan, samt hur bolagets ägarstruktur ser ut. Vårt material kommer därmed att bestå både av kvantitativ och kvalitativ data.

5. ANALYS

I detta kapitel kommer vi att presentera de statistiska metoder vi använt oss av, samt redovisa och analysera vårt resultat. Vi använder oss av frekvenstabeller, korstabeller, Pearson Chi-två test, Kruskal-Wallis test samt logistisk regression för att antingen falsifiera eller icke falsifiera våra hypoteser. Testerna visar att storleken på bolagen och anlitad revisionsbyrås revisionsvana är av betydelse för valet av normgivare, dock visade det sig att antal ägare och branschtillhörighet inte hade någon inverkan. Vi kan dessutom konstatera att de kommunala bolagen har en benägenhet att följa BFNs allmänna råd. Hypotesen om det finns något samband mellan val av normgivare och bolagens kompensationsplan testas inte p.g.a. att vi saknar data och därför kan vi varken falsifiera eller icke falsifiera denna hypotes.

5.1 Struktur

I analysen presenterar vi både vår empiri och vår analys. Fem av våra sex hypoteser kommer här att testas och analyseras. Kapitlet är strukturerat så att varje hypotesprövning presenteras var för sig och bildar varsin underrubrik. I varje hypotesprövning presenteras statistisk metod, det empiriska resultatet och slutligen analyseras resultatet med koppling till teorier för att kunna falsifiera eller icke falsifiera hypotesen.

I vår första hypotes, om antal ägare påverkar valet av normgivare, har vi delat in "Antal ägare" i två kategorier: En ägare eller Flera ägare. För att testa hypotesen har vi valt att genomföra ett Pearson Chi-två test och presentera resultatet i en korstabell. Pearson Chi-två test används då datan är nominalskaledata och bygger på om det finns någon skillnad mellan förväntat värde och verkligt värde. Med hjälp av detta test kan vi se om det finns något samband mellan valet av normgivare och de faktorer som eventuellt påverkar valet. Genom att använda frihetsgraderna får vi fram det kritiska värdet för testet och då vi jämför detta med det observerade värdet får vi fram om det finns något signifikant samband eller inte. Signifikansnivån som används i testerna är 5 % vilket innebär att risken att vi förkastar en riktig hypotes är 5 % (Körner, 1985). För att kunna acceptera våra hypoteser får signifikansvärdena i tabellerna således inte överstiga 0,05.

I den andra hypotesen där vi undersöker om bolagens storlek har någon påverkan på valet av normgivare, mäter vi bolagens storlek genom antal

anställda, nettotillgångar och omsättning. Vi har här valt att använda oss av diagram, Kruskal-Wallis test och Pearson Chi-två test för att testa hypotesen. Kruskal-Wallis testet används när den beroende variabeln är ordinalskaledata och den oberoende variabeln är uppdelad i mer än två grupper. Med hjälp av detta test får vi fram hur hög bolagens medelomsättningen är bland de bolag som valt att tillämpa en och samma normgivare.

I vår tredje hypotes, att kommunala bolag har en benägenhet att följa anlitad revisionsbyrås revisionsvana, har revisionsvanan mätts i ”Stor byrå” respektive ”Liten byrå”. I denna hypotesprövning har vi använt oss av logistisk regressionsanalys som används när man vill analysera ett orsakssamband där en beroende variabel förklaras med flera oberoende variabler. Genom detta test fick vi indikationer på vilken normgivare de olika revisionsbyråerna tenderar att följa. Vi har även använt oss av korstabeller och Pearson Chi-två test.

I vår fjärde hypotes, om valet av normgivare påverkas av branschtillhörigheten, är branschtillhörigheten indelad efter de tio största branscherna samt övriga. Denna hypotes testas med hjälp av diagram, korstabeller och Pearson Chi-två test.

Den femte hypotesen, att kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd, testar vi genom att ställa upp det empiriska resultatet i en frekvenstabell.

Vår sjätte hypotes, om det finns något samband mellan kompensationsplan och val av normgivare, kommer inte att testas.

5.2 Hypotesprövning 1

Hypotes 1: Kommunala bolags benägenhet att tillämpa RRs rekommendationer ökar med antalet ägare.

Vår första hypotes skall mäta om antalet ägare påverkar valet av normgivare. För att kunna dra generella slutsatser har vi utfört ett Pearson Chi-två test.

Normgivare		Antal ägare		Total
		En ägare	Flera ägare	
ÅRL	Frekvens	151	25	176
	Procent	16%	15%	
BFN+ÅRL	Frekvens	423	79	502
	Procent	45%	47%	
Mix: RR+BFN	Frekvens	191	39	230
	Procent	21%	23%	
RR+ÅRL	Frekvens	171	24	195
	Procent	18%	15%	
Total	Frekvens	936	167	1103
	Procent	100%	100%	

Tabell 1. Tabellen visar fördelningen vid valet av normgivare mellan bolag som har "En ägare" eller "Flera ägare".

Denna tabell indikerar på att det inte finns något samband mellan valet av normgivare och grupperna "En ägare" och "Flera ägare".

	Värde	Frihets- grader	Signifikans (2-sided)
Pearson Chi-två Test	2,067	3	0,559
Antal observationer	1103		
<u>Kritiskt värde 7,815</u>			

Tabell 2. Pearson Chi-två testet visar att det inte finns något signifikant samband mellan valet av normgivare och antalet ägare.

Chi-två testet kan inte påvisa något samband mellan gruppen "en ägare" och gruppen "flera ägare" och därför måste vi falsifiera vår hypotes.

Vi grundade vår hypotes på att det enligt Agentteorin (Hatch, 2000) är svårt för principalen att kontrollera om agenten agerar i hans intresse. Ju fler principaler, desto svårare blir det att kontrollera agenten och därför borde principalerna i de bolag med mer än en ägare kräva mer information i bl.a. årsredovisningen. Vår undersökning visar dock att antalet ägare inte har någon påverkan på valet av normgivare. Trots RRs högre ställda krav på tilläggsupplysningar väljer även de med flera ägare att tillämpa BFNs allmänna råd. Detta kan bero på att ägarna i många fall inte har så stort inflytande över företagets redovisning. Kunskapen om vilka skillnader som föreligger mellan normgivarna kanske inte heller är så stor, vilket gör att det därför kan vara svårt att veta vilket som är bäst att tillämpa. P.g.a. den öppenhet som finns inom den kommunala sfären kan ägarna också känna att om den information de behöver inte finns med i årsredovisningen kan de lätt ta reda på den på något annat ställe.

Vår undersökning visar genom de tester vi har gjort att antalet ägare inte påverkar valet av normgivare och därför måste vi falsifiera vår hypotes.

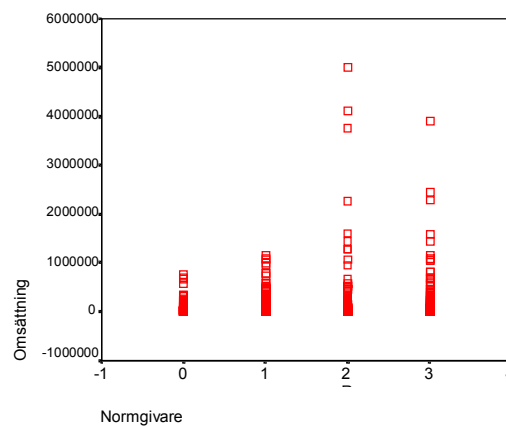
Hypotes 1: Hypotesen att kommunala bolags benägenhet att tillämpa RRs rekommendationer ökar med antalet ägare måste följaktligen falsifieras.

5.3 Hypotesprövning 2

Hypotes 2: Kommunala bolags benägenhet att följa RRs rekommendationer ökar med bolagens storlek.

Denna hypotes testar om det finns något samband mellan storleken på bolagen och vilken normgivare som tillämpas. Det finns olika sätt på vilket man kan mäta storlek. Vi har använt oss av omsättning samt av den indelning BFN gör i BFNAR 2000:2 på små bolag, medelstora bolag och stora bolag.

För att illustrera hur fördelningen mellan normgivare och storleksmättet omsättning ser ut visar vi ett scatterplottdiagram.

Figur 2. 0=ÅRL, 1=BFN, 2=Mix av BFN & RR, 3=RR. Figuren visar att ju högre omsättning bolagen har desto mer benägna är de att följa RRs rekommendationer.

Vi kan i figur 2. se ett mönster som visar att ju lägre omsättning bolagen har, d.v.s. ju mindre bolaget är, desto mer benägna är de att följa BFNs allmänna råd.

För att ytterligare testa detta har vi, när vi använder oss av omsättning som storleksmått, utfört ett Kruskal Wallis-test.

Normgivare	Antal	Medel- omsättning
ÅRL	177	462,36
BFN+ÅRL	506	546,6
Mix: BFN+RR	230	591,47
RR+BFN	195	614,13
Total	1108	

Tabell 3. Kruskal-Wallis testet visar hur bolagens medelomsättning ökar med benägenheten att tillämpa RRs rekommendationer.

Tabellen ovan visar samma mönster som scatterplotten vilket indikerar på att det finns ett samband mellan variabeln storlek och valet av normgivare samt att ju större bolagen är desto mer benägna är de att följa RRs rekommendationer.

	Chi-två	Frihets- grader	Signifikans
Omsättning	24,508	3	0

Kritiskt värde: 7,815

Tabell 4. Testet visar att det finns ett signifikant samband mellan variabeln omsättning och val av normgivare.

Vi kan konstatera att det finns ett signifikant samband mellan variabeln omsättning och val av normgivare. Vi kan alltså inte falsifiera hypotesen.

För att ytterligare testa om bolagets storlek har ett samband med valet av normgivare kommer vi att utföra ännu ett test. Måttet för storlek är då indelad efter små bolag, medelstora bolag och stora bolag (BFNAR 2000:2, 2003). Testet som kommer att genomföras är ett Pearson Chi-två test.

	Värde	Frihets- grader	Signifikan s (2-sided)
Pearson Chi-två Test	18,442	6	0,005
Antal observationer	1108		

Kritiskt värde: 12,592

Tabell 5. Pearson Chi-två testet visar att det finns ett signifikant samband mellan bolagens storlek och val av normgivare.

Testet ovan styrker vad tidigare test påvisat, d.v.s. att det finns ett signifikant samband mellan bolagets storlek och normgivare. Här ser vi inte tillämpning av normgivare, men eftersom tidigare tester har visat att benägenheten att följa RRs rekommendationer ökar med storleken på bolagen kan vi inte falsifiera hypotesen.

Att små bolag i större utsträckning tillämpar BFNs allmänna råd kan bero på att dessa ställer lägre krav på tilläggsupplysningar än RRs rekommendationer och kräver således inte lika mycket resurser. Eftersom mindre bolag har mindre resurser tror vi att ju mindre bolaget är desto mer överstiger kostnaden nyttan av att följa RRs rekommendationer.

De bolag som har aktier till offentlig handel eller som genom sin storlek är av allmänt intresse ska tillämpa RRs rekommendationer (Förord RRs rekommendationer, 2003). Orsaken till att tillämpningen av RRs rekommendationer ökar med bolagens storlek kan därför vara att många av de stora kommunala bolagen anser sig vara av allmänt intresse och därför väljer att tillämpa RRs rekommendationer för att undvika de sanktioner som kan bli påföljden av avvikelser från aktuell norm.

Våra undersökningar visar genom de tester vi har gjort att kommunala bolags benägenhet att följa RRs rekommendationer ökar med bolagens storlek.

Hypotes 2: Hypotesen att kommunala bolags benägenhet att följa RRs rekommendationer ökar med bolagens storlek kan följaktligen inte falsifieras.

5.4 Hypotesprövning 3

Hypotes 3: Kommunala bolag har benägenhet att följa den anlidade revisionsbyråns revisionsvana.

För att undersöka om det finns något signifikant samband mellan normgivare och anlidad revisionsbyrås revisionsvana har vi valt att undersöka om det finns någon skillnad i val av normgivare beroende på om den anlidade revisionsbyrå är liten eller stor. Variabeln revisionsvana är då grundad utefter resonemanget att kulturen och sättet att revidera skiljer sig åt mellan stora och små byråer. Stora byråer antas vara mer vana vid att revidera stora bolag och har mer tillgängliga resurser än vad små byråer har. För att testa detta kommer vi att använda oss av ett Pearson Chi-två test.

Normgivare	Revisionsvana		Total
	Stor byrå	Liten byrå	
ÅRL	159	17	176
BFN+ÅRL	421	81	502
Mix: BFN+RR	192	36	228
RR+ÅRL	178	18	196
Total	950	152	1102

Tabell 6: Tabellen visar vilken normgivare bolag som anlitat stor respektive liten revisionsbyrå valt att tillämpa.

Studerar tabellen visar den att det inte är någon jämn fördelning. De flesta tillämpar förvisso BFN+ÅRL i båda grupperna men variabeln ”Stor byrå” lutar procentuellt mer åt att tillämpa RR + ÅRL (19 %) jämfört med variabeln ”Liten byrå” (12 %).

	Värde	Frihets- grader	Signifikans (2-sided)
Pearson Chi-två Test	9,112	3	0,028
Antal observationer	1102		
Kritiskt värde: 7,815			

Tabell 7. Pearson Chi-två test visar att det finns ett signifikant samband mellan anlidad revisionsbyrås storlek och valet av normgivare.

Pearson Chi-två test påvisar att det finns ett samband mellan revisionsbyråns storlek och valet av normgivare.

Efter att ha gjort logistiska regressioner (se bilaga 1) har vi kunnat kategorisera in revisionsbyråerna i olika grupper för att se om några byråers revisionsvana är mer lika varandra än andra. Vi fann då att KPMG och Ernst & Young hamnar i samma grupp och att Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Deloitte & Touche hamnar i en annan grupp. P.g.a. att det var få bolag som anlitat Andersen gav de inget utslag i testet och är således inte med i någon grupp. Testet indikerar på att KPMG och Ernst & Young i jämförelse med Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Deloitte & Touche lutar mer åt att följa RRs rekommendationer.

Revisionsbyrå	BFN	RR	Total
Öhrlings+Deloitte	294	80	374
KPMG+E&Y	127	98	225
Total	421	178	599

Tabell 8. Tabellen visar hur fördelningen av vald normgivare ser ut mellan bolag som anlitat "Öhrlings PricewaterhouseCoopers eller Deloitte & Touche" och bolag som anlitat "KPMG eller Ernst & Young".

Vid en granskning av ovanstående tabell kan vi utläsa att av de bolag som tillämpar RRs rekommendationer så har KPMG eller Ernst & Young anlitats i flest fall och av de bolag som har tillämpat BFNs allmänna råd har de flesta bolagen anlitat Öhrlings PricewaterhouseCoopers eller Deloitte & Touche. Detta betyder att KPMG och Ernst & Young i jämförelse med övriga stora byråer har en revisionsvana vilken tenderar att tillämpa RR, medan Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Deloitte & Touche har en revisionsvana vilken tenderar att tillämpa BFN.

När vi nu vet vilka revisionsbyråers revisionsvanor som tenderar att likna varandra och när vi har indikationer på att den ena gruppen tenderar att luta åt en tillämpning av RR vill vi få detta ytterligare styrkt genom att göra ett Pearson Chi-två test.

	Värde	Frihets- grader	Signifikans (2-sided)
Pearson Chi-två Test	33,046	1	0
<hr/> Antal observationer	599		

Kritiskt värde: 3,841

Tabell 9. Pearson Chi-två testet bekräftar att det finns ett signifikant samband mellan tillämpning av RRs rekommendationer och "KPMG och Ernst & Young" samt att det finns ett samband mellan tillämpning av BFNs allmänna råd och "Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Deloitte & Touche".

Pearson Chi-två testet visar här att resonemanget vid korstabellen ovan stämmer och att det finns ett signifikant samband mellan tillämpning av RRs rekommendationer och variabeln "KPMG och Ernst & Young" samt att det finns ett signifikant samband mellan tillämpning av BFNs allmänna råd och variabeln "Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Deloitte & Touche".

Hypotes 3 är grundad utifrån resonemanget att revisionsbyråers revisionsvana påverkar vilken normgivare bolagen väljer att tillämpa. Revisorer har en betydande roll i kontrollen över företags efterföljd av de aktuella rekommendationerna. Genom hotet om en oren revisionsberättelse kan revisorerna förmå bolaget att redovisa efter aktuell normgivning (Cassel, 1996). Revisorer har även påverkan på själva utvecklandet av redovisningspraxis (Jönsson, 1985) och sammanfattningsvis är alltså revisorernas åsikt i frågan om redovisningsmetod viktig för ledningen vid val av normgivare. Aktiebolag som har sina aktier till offentlig handel, d.v.s. noterade bolag, ska följa RRs rekommendationer (BFNAR 2000:2, 2003). År 2001 är det de fem största byråerna, Andersen, Deloitte & Touche, Ernst & Young, KPMG samt Öhrlings PricewaterhouseCoopers och som dominerar när det gäller revision av bolag inom svenskt näringsliv. Det är också dessa som dominerar när det gäller revisionen av de största bolagen i Sverige eftersom det är mycket ovanligt att noterade bolag väljer revisorer från en annan byrå än någon av de allra största. (Affärsvärlden, 2001) Utifrån tanken om att människor är vanebildande (Jönsson, 1985) grundade vi resonemanget att de revisionsbyråer som är vana vid att revidera börsbolag och som också reviderar kommunala bolag har en tendens att försöka få de kommunala bolagen att använda sig av RRs rekommendationer.

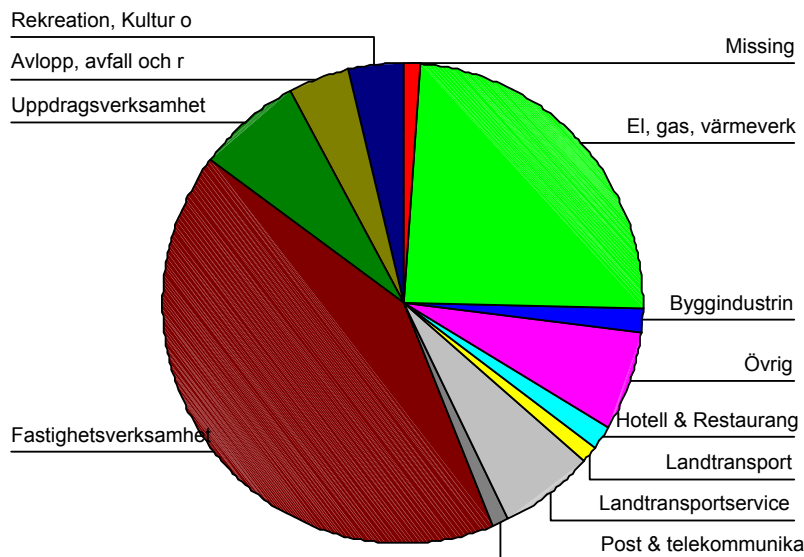
Det visade sig genom våra tester att byråernas storlek har betydelse och vi kan därför konstatera att revisionsbyråers revisionsvana påverkar bolagens val av normgivare. Det visade sig också att vissa byråer (KPMG och Ernst & Young) tenderar att påverka bolagen att använda RRs rekommendationer och andra byråer (Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Deloitte & Touche) påverkar bolagen att tillämpa BFN. Detta betyder att vi därför inte kan falsifiera hypotesen som säger att kommunala bolag har benägenhet att följa den anlitate revisionsbyråns revisionsvana.

Hypotes 3: Hypotesen att kommunala bolag har benägenhet att följa den anlitate revisionsbyråns revisionsvana kan följaktligen inte falsifieras.

5.5 Hypotesprövning 4

Hypotes 4: Kommunala bolags val av normgivare har benägenhet att påverkas av branschtillhörighet.

Vår fjärde hypotes skall testa om bolagens branschtillhörighet påverkar valet av normgivare. Variabeln ”Bransch” är indelad i elva grupper och variabeln ”Normgivare” i fyra grupper. Branscherna är uppdelade efter SNI-koder som i Sverige är en vanligt förekommande standard. För att presentera de elva grupperna och visa på de olika branschernas storlek har vi gjort ett cirkeldiagram. Vi använder oss i denna hypotesprövning också av ett Pearson Chi-två test.

Figur 3. Figuren visar hur stora de olika branscherna är i förhållande till varandra.

Cirkeldiagrammet visar att Fastighetsverksamhet och El, gas och värmeverk är de två största branscherna bland de kommunala bolagen. Det stämmer med vad som står i Hallgrens bok *Fakta och Argument om Kommunala företag* (1997) där han skriver att det absoluta flertalet av de kommunala företagen verkar inom det som brukar kallas sedvanlig kommunal näringsverksamhet och att de som dominerar totalt är bostadsföretag och energiföretag.

Korstabellen nedan visar bolagens val av normgivare uppdelat efter branschtillhörighet.

Bransch	Normgivare				Total
	ÅRL	BFN+ÅRL	Mix: BFN+RR	RR+ÅRL	
El, gas, värme	44	123	61	41	269
Byggindustri	6	7	3	2	18
Övrig	13	35	13	15	76
Hotell & Restaurang	3	9	3	2	17
Landtransport	2	6	2	4	14
Landtransportserviceftg, reseverksamhet	8	31	13	18	70
Post och Tele	4	5	4	2	15
Fastighetsverksamhet	76	210	89	81	456
Uppdragsverksamhet	10	43	16	12	81
Avlopp, avfall, renhålln.	8	17	11	8	44
Rekreation, kultur, sport	2	16	12	9	39
Total	176	502	227	194	1099

Tabell 10. Tabellen visar bolagens fördelning i de olika branscherna och val av normgivare.

Tabellen visar att valet av BFNs allmänna råd dominerar i alla branscher och att ingen av branscherna sticker ut eller skiljer sig från mängden. BFNs allmänna råd tillämpas av över 500 bolag totalt, vilket är mer än dubbelt så många som övriga val var för sig. Eftersom tabellen visar att alla branscher följer samma mönster vid valet av normgivare indikerar den på att det inte finns något samband mellan branschtillhörighet och val av normgivare.

För att ytterligare testa om det finns ett samband mellan variabeln ”Bransch” och valet av normgivare har vi gjort ett Pearson Chi-två test.

	Värde	Frihets- grader	Signifikans (2-sided)
Pearson Chi-två Test	22,984	30	0,816
Antal observationer	1099		

Kritiskt värde: 43,773

Tabell 11. Pearson Chi-två testet visar att det inte finns något signifikant samband mellan branschtillhörighet och val av normgivare.

Chi-två testet som presenteras i denna tabell bekräftar det som korstabellen ovan visar, d.v.s. att det inte finns något signifikant samband mellan branschtillhörighet och valet av normgivare. Detta betyder att vi måste falsifiera vår hypotes.

Definitionen för begreppet God redovisningssed visar att det är God sed att följa en representativ krets av bokföringsskyldiga. Med andra ord bör företagen redovisa på det sätt som bl.a. företag inom samma bransch redovisar (jfr. prop 1995/1996:10). Inom vissa branscher finns det speciella intresseorganisationer som ger ut tips och vägledningar om vilka redovisningsprinciper som är lämpliga att följa; exempelvis SABO, som riktar sig till allmännyttiga bostadsbolag (SABO:s hemsida). Genom dessa branschorganisationer kan företagen veta vilket redovisningssätt som är legitimt inom den bransch som de tillhör. Ledningen agerar, enligt Positiv redovisningsteori (Watts & Zimmerman, 1978), efter egenintresse. I teorin bakom hypotesen för vi ett resonemang som säger att risken för sanktioner borde betyda att det är i ledningens intresse att följa God redovisningssed eftersom det är lagstadgat (BFL 4 Kap 2§; Östman, 1997). Då definitionen av God redovisningssed säger att det är God sed att följa en representativ krets bokföringsskyldiga, borde risken för sanktioner därför göra företagen mer benägna att använda samma redovisningsmetod som de övriga i samma bransch.

Utifrån resonemanget ovan antog vi att branschtillhörighet hade påverkan på valet av normgivare, men enligt vår undersökning finns det ingen branschpraxis i någon av branscherna utan de följer samma mönster som hela populationen, cet

par. Orsaken kan vara att intresseorganisationer inte har tillräckligt med auktoritet för att införa gemensamma redovisningsmetoder inom samma bransch utan kanske bara fungerar som en hjälp när bolagen själva anser att de behöver den.

Kanske tolkas inte heller definitionen av begreppet God redovisningsred, ”en representativ krets bokföringsskyldiga”, som att man bör följa de bokföringsskyldiga inom samma bransch. Kanske är det också så att sanktionerna till följd av att God redovisningsred inte följs, är obefintliga eller inte tillräckligt kännbara (jfr. Östman, 1997). Då agerar ledningen, enligt Positiv redovisningsteori, efter sitt egenintresse vilket enligt vår undersökning inte verkar vara i enlighet med det sätt på vilken respektive bolags bransch redovisar.

I förarbetet till ÅRL står det att ”Vad som är God redovisningsred kan ibland behöva bestämmas branschvis” (prop. 1995/1996:10), men så verkar det inte vara enligt vår undersökning. I såfall har bolagen i de fall där God redovisningsred skulle behöva bestämmas branschvis bestämt att BFN ska tillämpas, vilket vi inte kan påvisa i vårt arbete.

Vi kan alltså inte påvisa att branschtillhörighet påverkar valet av normgivare.

Hypotes 4: Hypotesen att kommunala bolags val av normgivare har benägenhet att påverkas av branschtillhörighet måste följaktligen falsifieras.

5.6 Hypotesprövning 5

Hypotes 5: Kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd.

Vår femte hypotes skall besvara om flertalet av de kommunala aktiebolagen tillämpar BFNs allmänna råd. För att bäst kunna testa hypotesen har vi valt att göra en frekvenstabell som tydligt anger hur valet av normgivare har fördelats. Vi har i tabellen slagit ihop alla bolag till en kategori och på så sätt kunnat utläsa hur fördelningen av normgivare ser ut.

Normgivare	Frekvens	Procent
ÅRL	177	16%
BFN+ÅRL	506	45%
Mix: RR+BFN	230	21%
RR+ÅRL	196	18%
Total	1109	100%

Tabell 12. Tabellen visar att kommunala bolag har en benägenhet att följa BFNs allmänna råd.

Tabell 6 visar att ca 45 % av de kommunala aktiebolagen tillämpar BFNs allmänna råd i sin redovisning. Detta betyder att BFN + ÅRL är det val av normgivare som tillämpas av flest bolag jämfört med de andra valen. Viktigt att poängtera är dock att 55 % tillämpar något annat val, men eftersom vi ser en tydlig dragning åt tillämpning av BFN+ ÅRL kan hypotesen inte falsifieras.

Tillämpning av BFNs allmänna råd medför vissa lättnader jämfört med om RRs rekommendationer tillämpas. Lättnaderna består i ett lägre krav på tilläggsupplysningar, vilket leder till lägre transaktionskostnader och därför kräver mindre resurser vid framtagning av årsredovisning. Detta kan vara en av orsakerna till att kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd.

Enligt Positiv redovisningsteori är det stora bolag som utsätts för politisk påverkan (Watts & Zimmerman, 1978), men p.g.a. det kommunspecifika ägandet och den kommunspecifika verksamheten utsätts även små och medelstora kommunala bolag för politisk påverkan. Politisk påverkan leder till att bolagen vill senarelägga vinsten eftersom man vid en lägre vinst undviker politisk kostnad (Watts & Zimmerman, 1978), vilket med andra ord betyder att

pengar i form av skatter o.s.v. som baseras på vinsten förs ut ur företaget. Om BFNs allmänna råd tillämpas senareläggs vinsten jämfört med om RRs rekommendationer tillämpas.

Makt kan vara ytterligare en orsak till att bolag väljer att tillämpa BFNs allmänna råd. Här handlar det åter igen om att senarelägga vinsten. Expansion är ett sätt på vilket man kan visa sin makt och för att expandera krävs det pengar. Genom att senarelägga vinsten får bolaget en dold reserv som inte ägarna ser och som de således inte behöver dela ut. Den dolda reserven stannar i företaget och kan användas till att öka antalet anställda och omsättningen.

Vår undersökning visar att kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd. Detta kan bero på kravet på tilläggsupplysningar som är lägre vid en tillämpning av BFNs allmänna råd. Det kan också bero på att bolagen, vid en tillämpning av BFNs allmänna råd, senarelägger sin vinst jämfört med om RRs rekommendationer tillämpas, vilket kan öka makten och hjälpa till att undvika politisk kostnad.

Hypotes 5: Hypotesen att kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd kan följaktligen inte falsifieras.

5.7 Hypotesprövning 6

Hypotes 6: Det finns inget samband mellan kompensationsplan och valet av normgivare.

Vår sjätte hypotes ska besvara om det finns något samband mellan kompensationsplan och valet av normgivare. I många företag sker ledningens kompensation genom bonusplan, optionstilldelning eller genom aktietilldelning. Sådan kompensation är beroende av hur mycket vinst företaget redovisar (Watts & Zimmerman, 1978) och eftersom människan enligt Positiv redovisningsteori agerar i sitt eget intresse kommer ledningen välja en redovisningsmetod som maximerar vinsten. (Scott, 2003) Dock visar studier att kommuner har svaga belönings- och incitamentssystem och eftersom dessa är svaga tror vi inte att de kan vara drivkrafter till valet av normgivare. Detsamma gäller för kommunala bolag där kommuner är huvudmän. (Collin, 2001) För att testa om hypotesen stämmer hade vi kunnat göra intervjuer och på så sätt ta reda på om de som följer RRs rekommendationer (maximerar vinsten) också har kompensationsplaner som bygger på redovisad vinst, för att se om det finns något samband mellan kompensationsplan och valet av normgivare. Då det finns undersökningar som visar att kommuner har svaga belöningsystem (Collin, 2001), indikerar det på att de inte är drivkrafter till valet av normgivare. Eftersom denna uppsats är på kandidatnivå som innebär vissa begränsningar i form av tid, har vi valt att inte testa denna hypotes.

Hypotes 6 : Hypotesen att kommunala bolags val av normgivare inte har något samband med kompensationsplan kan varken falsifieras eller icke falsifieras eftersom den inte testas.

5.8 Kapitelsammanfattning

I analysen presenteras varje hypotes var för sig och där redogörs för statistiska metoder, resultat och analys av resultatet. Vid testning av våra hypoteser och för att se om det finns något signifikant samband mellan de undersökta variablerna har vi använt oss av frekvenstabeller, korstabeller, Pearson Chi-två test, Kruskal-Wallis test samt logistisk regression. Genom att använda dessa test kan vi konstatera att antalet ägare inte gör bolagen mer benägna att tillämpa RRs rekommendationer (hypotes 1), dock visade det sig att storleken på bolagen hade inverkan på benägenheten att tillämpa RRs rekommendationer (hypotes 2). Genom testerna har vi kunnat påvisa att den anlitade revisionsbyråns revisionsvana (hypotes 3) påverkar valet av normgivare men att branschtillhörighet (hypotes 4) inte gör det. Vi har också kunnat konstatera att de kommunala bolagen har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd (hypotes 5). Då vi inte har utfört några test på val av normgivare och bolags kompensationsplan har vi varken kunnat konstatera att det finns, eller att det inte finns något samband mellan dessa variabler (hypotes 6).

6. SLUTSATS

6.1 Syntes

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilken eller vilka normgivare de kommunala aktiebolagen i Sverige följer, samt huruvida ett antal teoretiskt genererade faktorer påverkar valet av normgivare. För att kunna dra en slutsats om vad som är rådande praxis gjorde vi en undersökning över samtliga aktiva kommunala aktiebolag. Uppgifterna hämtade vi från bolagens årsredovisningar som finns tillgängliga i databasen Affärsdata och kompletterade dessa med uppgifter från Svenska kommunförbundet. På samma sätt hämtade vi även uppgifter om de eventuella faktorer som kunde tänkas påverka valet av normgivare. Genom studering av teorier inom ämnet kom vi fram till att vi ville undersöka om bolagens storlek, bolagens branschtillhörighet, bolagens kompensationsplan, ägarstruktur samt anlitate revisionsbyråers revisionsvana hade någon påverkan på valet av normgivare.

Undersökningen visade att kommunala bolag har en benägenhet att välja att tillämpa BFNs allmänna råd då antalet tillämpningar var mer än dubbelt så högt som de övriga alternativen separat. Detta kan bero på det lägre kravet på tilläggsupplysningar som följer om man tillämpar BFNs allmänna råd. Det kan även bero på att bolagen, vid en tillämpning av BFNs allmänna råd, senarelägger sin vinst jämfört med om RRs rekommendationer tillämpas. Den sistnämnda orsaken överensstämmer med Scotts (2003) argument om att bolagen vill senarelägga sin vinst eftersom de vill undvika att bli extra granskade och minska risken för att bli utsatt för politisk påverkan i form av t.ex. skatteeffekter och avgiftsregleringar. Den politiska påverkan har enligt Watts & Zimmerman (1978) koppling till bolagens storlek, då det främst är stora bolag med hög vinst som blir utsatta. Vår teoriutveckling visar dock att när man talar om kommunala bolag gäller politisk påverkan även för små bolag. Vår undersökning visar att även små bolag väljer att tillämpa BFNs allmänna råd och även om det valet kan bero på många faktorer, kan vi genom vår undersökning visa att politisk påverkan kan vara en av dessa.

Att små bolag väljer att tillämpa BFNs allmänna råd hör ihop med det som visas i vår undersökning, att antalet tillämpningar av RRs rekommendationer stiger med ökad bolagsstorlek. Förklaringen till detta kan vara densamma som presenteras med anslutning till resultatet ovan, att de små bolagen i större utsträckning väljer BFN p.g.a. lättnader i kravet på tilläggsupplysningar. För

stora bolag leder nämligen inte kravet på fler tilläggsupplysningar i samma utsträckning till att kostnaden överstiger nyttan som det kan göra för de små bolagen som i regel har mindre resurser. Att antalet tillämpningar av RRs rekommendationer stiger med ökad bolagsstorlek kan också ha att göra med att de stora bolagen, p.g.a. sitt eventuella allmänna intresse, räknar sig till noterade företag som ska följa RRs rekommendationer (Förord till RRs rekommendationer, 2003).

I vår studie finner vi även ett samband mellan anlita revisionsbyrås revisionsvana och valet av normgivare. Detta överrensstämmer med Jönsson (1985) som argumenterar för att revisorer har ett stort inflytande vid implementeringen av normer och därför är starka institutionaliserare. Vi antog i undersökningen att revisorernas vana att revidera börsbolag, vilket innebär en tillämpning av RRs rekommendationer, skulle förmå de kommunala aktiebolagen att tillämpa densamma. Detta resonemang stämmer med vår undersökning som visar att det finns ett samband mellan val av normgivare och revisionsvanan i stora respektive små byråer. Vi kunde utläsa att stora byråer tillämpade RRs rekommendationer i en högre grad än vad de små byråerna gjorde. Testerna indikerade också på att Ernst & Young och KPMG tenderade att tillämpa RRs rekommendationer i en högre utsträckning jämfört med övriga byråer.

Enligt Agentteorin (Hatch, 2000) blir det svårare att kontrollera att ledningen agerar efter ägarnas intresse då antalet ägare är fler än en eftersom det medför ett större informationsbehov och ett större informationskrav. RRs rekommendationer ställer högre krav på tilläggsupplysningar och därför borde kommunala aktiebolag med flera ägare tillämpa dessa för att tillfredsställa det ökade informationsbehovet. Vår undersökning stämde dock inte med detta resonemang eftersom den visade att det inte fanns något samband mellan antal ägare och valet av normgivare. BFNs allmänna råd tillämpades i en högre utsträckning jämfört med RRs rekommendationer även av de kommunala bolag med flera ägare. En anledning till detta kan vara att ägarna inte har något stort inflytande över bolagens redovisning och inte kan påverka vilken information de får ta del av. Resultatet kan även bero på att den kommunala sfären omfattas av offentlighetsprincipen som gör det möjligt för ägarna att få fram sådana uppgifter om bolagen som inte står i årsredovisningarna.

Vi kan inte heller, genom vår undersökning, påvisa något samband mellan valet av normgivare och branschtillhörighet. Resultaten från testerna visar att de flesta bolagen i alla branscher väljer att tillämpa BFNs allmänna råd. Då ingen bransch avviker från mängden och testerna inte visar att det finns något signifikant samband kan vi inte påvisa att deras val beror på branschspecifika faktorer. God redovisningssed är att redovisa och tillämpa den normgivare som en representativ krets bokföringsskyldiga tillämpar, exempelvis medlemmar inom en och samma bransch. Med hjälp av branschorganisationer kan företagen veta vilket redovisningssätt som är legitimt inom den bransch som de tillhör, men då vår undersökning falsifierar detta resonemang kan en trolig anledning vara att branschorganisationerna inte har den auktoritet som behövs för att införa någon branschpraxis bland bolagen. Det kan också bero på att sanktionerna som borde vara följden vid en avvikelse från God redovisningssed är obefintliga eller inte tillräckligt kännbara (jfr. Östman, 1997). Då agerar ledningen, enligt Positiv redovisningsteori (Watts & Zimmerman, 1978), utifrån sitt egenintresse vilket kan betyda att de inte följer branschen de tillhör utan redovisar på det sätt som bäst passar deras intresse. Är sanktionerna däremot starka stämmer inte vår undersökning med det resonemang vi har dragit utifrån Positiv redovisningsteori (Watts & Zimmerman, 1978) som säger att ledningen agerar efter egenintresse. Om avvikelser från God redovisningssed medför sanktioner och påföljder som exempelvis anmärkningar i revisionsberättelsen, borde det, enligt Positiv redovisningsteori, vara i ledningens intresse att redovisa enlighet med branschen bolaget tillhör.

Vår undersökning visar alltså att kommunala bolag har en benägenhet att tillämpa BFNs allmänna råd, men att tillämpningen av RRs rekommendationer ökar med bolagens storlek. Studien visar också att kommunala bolag har benägenhet att följa den anlitade revisionsbyråns revisionsvana men att varken branschtillhörighet eller antal ägare har något samband med valet av normgivare. Vi kan alltså inte direkt påvisa någon praxis mer än att det är många som tillämpar BFNs allmänna råd och att benägenheten att följa RRs rekommendationer ökar med bolagets storlek.

6.2 Egna reflektioner

Eftersom det finns flera alternativ vid valet av normgivare är inte resultatet att ingen praxis kan påvisas förvånande, eftersom där det finns valmöjlighet finns det även mångfald. I våra studier av teori inom området har vi fått indikationer

på att det är otydligt vad som verkligen är God redovisningssed för de icke-noterade bolagen. God redovisningssed innebär att förekommande praxis och rekommendationer ska följas. I enlighet med God redovisningssed har företagen 3 alternativ vid val av normgivare. Trots detta får företagen inte göra som de vill utan den praxis som utvecklas ska efterföljas. (Törning, 2002a) Frågan blir då hur bolagen ska kunna veta vad som är praxis. De noterade bolagen kan klart och tydligt se att de ska tillämpa RRs rekommendationer, men det är svårt för t.ex. ett bostadsbolag med en omsättning på över fem miljarder att veta om de genom sin storlek är av allmänt intresse och därför också bör följa RRs rekommendationer. Även för ett litet företag kan det vara svårt eftersom det inom en viss kategori av företag kan ha utvecklats praxis. Törning berör problemen som uppkommer vid valet av normgivare i en artikel i Balans (nr.4, 2002a) och skriver då att företag som helt eller delvis tillämpar BFNs allmänna råd måste bevaka om ett redovisningssätt i en rekommendation eller uttalande från RR har blivit så vedertaget att det har blivit God redovisningssed för icke-noterade företag. I vår undersökning har vi kommit fram till att revisorn har påverkan på valet av redovisningsmetod och problemet med uttydning av praxis ställer, enligt Törning (2002a) krav på bland andra just revisorn i icke-noterade företag.

I förarbetena till ÅRL (1995/1996:10) står det att vad som är praxis ibland kan behöva bestämmas branschvis. Det är ett logiskt resonemang eftersom många av branscherna skiljer sig markant åt både vad det gäller verksamhet och storlek på bolagen. Vår undersökning kunde dock inte påvisa någon branschpraxis utan det visade sig att fördelningen över valet av normgivare var lika i samtliga elva branschgrupper. Vi tror att det i detta fall skulle vara bra om branschorganisationerna ges en ökad auktoritet för att kunna leda bolagen i respektive bransch så att de redovisar på det sätt som är lämpligast för företagen. I bakgrunden till vår hypotes om branschtillhörighet har vi berört resonemanget kring sanktioner som kan följa på en avvikelse från God redovisningssed (Östman, 1997). Det borde, med utgångspunkt från Positiv redovisningsteori, vara i ledningens intresse att redovisa enligt God redovisningssed och därmed också i enlighet med den bransch bolaget tillhör, förutsatt att en avvikelse från begreppet leder till kännbara följder och sanktioner. Vi tror dock att sanktioner, då kommunala bolag inte redovisar i enlighet med den bransch de tillhör, är närmast obefintliga. Därför redovisar också ledningen på det sätt som bäst passar deras intresse vilket, för flertalet av de kommunala bolagen, verkar vara i enlighet med BFNs allmänna råd.

Vår undersökning visade att antalet ägare inte påverkade valet av normgivare, vilket var överraskande. Med utgångspunkt från Agentteorin (Hatch, 2000) borde ett företag med fler ägare vara mer svårkontrollerat och därför kräva mer information än bolag med endast en ägare som har full insyn. Detta skulle i så fall leda till en tillämpning av RRs rekommendationer. Kanske är det dock så, som vi tidigare nämnt, att ägarna inte har så mycket inflytande på vilka redovisningsmetoder som tillämpas i företaget och just avsaknande av information kan ju, bl.a. tack vara offentlighetsprincipen som gäller för kommunal verksamhet, gå att lösa på något annat sätt.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

I denna uppsatsen har ett antal variabler testats för att se om dessa är bakomliggande faktorer till varför en redovisningsmetod väljs framför en annan. Eftersom inte alla variablerna påverkar valet av normgivare vore det intressant att undersöka fler möjliga påverkbara variabler. Man hade genom intervju kunnat undersöka om det är några psykologiska faktorer såsom attityd till förändring som påverkar eller undersöka hur implementeringsprocessen fungerar.

Ytterligare förslag till fortsatt forskning är att studera de bolag som inte angivit vilken normgivare de följer och undersöka vad det kan bero på eftersom det i lagen står att detta skall anges. Är det så att de inte följer någon normgivare alls och i så fall hur motiverar de detta?

Det skulle även vara intressant att vinkla undersökningen så att fokus ligger på bolagens ägarstyrning. Man skulle kunna se om det finns någon intressekonflikt mellan ägare och ledning när det gäller val av normgivare eller om ledningens kompetens eller styrelsens sammansättning påverkar valet.

Då flertalet av de kommunala bolagen följer självkostnadsprincipen och flera av dem är relativt hårt reglerade av lagar och andra restriktioner, vore det intressant att undersöka om det finns någon skillnad i hur man redovisar i de hårt reglerade verksamheterna, jämfört med verksamheter som inte är lika reglerade.

Om några år vore det högst relevant att se hur redovisningspraxis utvecklats och om valet av normgivare har förändrats över åren. Speciellt intressant är det då

noterade bolag 2005 ska upprätta sin koncernredovisning enligt IAS. Sverige kan också besluta att även andra grupper av bolag ska följa de nya reglerna, eller att de åtminstone har valmöjligheten att göra det. Det vore intressant att undersöka om denna förändring förändrar bolagens val av normgivare. Det vore också intressant att se hur de nya reglerna implementeras.

Referenser

Affärsvärlden (2001-11-28) Special: Revision – De fem storas jakt.

Andersen, I (1998). *Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, S (1982). *Positivism kontra hermeneutik*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Artsberg, K (1992). *Normbildning och redovisningsförändring, värdering vid val av mätprinciper inom svensk redovisning*. Lund: Lund university press

Artsberg, K (1995). *Accounting for public interest? – a critical investigation of the perspective of IASC*. Lund

Bengtsson, S, Berg, P (2003). *God redovisningssed i icke-noterade företag – Harmonisering på bekostnad av rättvisande bild?*. Kristianstad.

BFNAR 2000:2 (2003). *FARs volymsamling 2003*. Stockholm: FAR förlag AB

BFNAR 2000:2 (2003). *Vägledning till BFNAR 2000:2, FARs volymsamling 2003*. Stockholm: FAR förlag AB

BFNs allmänna råd (2003). *FARs volymsamling, 2003*. Stockholm: FAR förlag AB

Brorström, B, Orrbäck, K, Petersson, H (1999). *Finansiell bedömning, tre perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Cassel, F (1996). *Den reviderade revisorsrollen, en oren berättelse*. Stockholm: Nerenius & Santèrus förlag.

Collin, S-O (2001). *Ägarstrategi för kommunens aktiebolag, en studie av praxis 2000*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.

Dahmström, K (2000). *Från datainsamling till rapport – att göra en statistisk undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Demski, J.S (1988). *Positive accounting research: An introduction to two reviews*. Accounting, Organizations and Society, Vol 13, No 6, s. 621-629.

Demski, J.S, Fellingham, J.C, Ijiri, Y, Sunder, S (2002) *Some thoughts on the intellectual foundations of accounting*. Accounting horizons, Vol 16, No 2, s. 157-168.

Egidius, H (1986). *Positivism – Fenomenologi – Hermeneutik*. Lund: Studentlitteratur.

FAR (2003). *FARs samlingsvolym*. Stockholm: FAR förlag AB

Hallgren, T (1997). *Fakta och argument om kommunala företag*. Svenska kommunförbundet.

Hatch, M.J (2000). *Organisationsteori – Moderna, symboliska och postmoderna perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Holthausen, R.W, Leftwich, R.W (1983). *The economic consequences of accounting choice, implications of costly contracting and monitoring*. Journal of accounting and economics, No 5, s. 77-117.

Hussein, M.E (1981). *The innovative process in financial accounting standards setting*. Accounting, Organizations and Society, Vol 6, No 1, s. 27-37.

Ijiri, Y (1983). *On the accountability-based conceptual framework of accounting*. Journal of accounting and public policy”, No 2, s. 75-81.

Jönsson, S (1985). *Eliten och normerna*. Lund: Bokförlaget Doxa AB

Körner, S (1985). *Statistisk slutledning*. Lund: Studentlitteratur.

Lewis, P, Saunders, M, Thornhill, A (2003). *Research methods för business students*. 3:e upplagan. UK: Pearson education limited.

Meyer, L, Riberdahl, C (1996). *Juridik för kommunala företag, med huvudvikten lagd på aktiebolag*. Sundbyberg: Komrev AB.

Nilsson, S (2002). *Redovisningens normer och normbildare*. Lund: Studentlitteratur.

Nobes & Parker (2002). *Comparative international accounting*. Harlow: Pearson education limited.

RRs rekommendationer (2003). *FARs volymsamling 2003*. Stockholm: FAR förlag AB

RRs rekommendationer, Förord (2003) *FARs volymsamling 2003*. Stockholm: FAR förlag AB

Sjöholm, G (1994). *Redovisningsmått vid bolagisering, utformning och effekter*. Stockholm: Graphic Systems

Scott, W.R (2003). *Financial accounting theory*. Prentice hall, New York.

Smith, D (2000). *Redovisningensspråk*. 2:a upplagan, Lund: Studentlitteratur

Tagesson, T (2002). *Kostnadsredovisning som underlag för benchmarking och prissättning – Studier av kommunal va-verksamhet*. Lund: Lund business press.

Tay, J. S.W, Parker, R.H (1990). *Measuring international harmonization and standardization*. ABCUS, Vol 26, No 1, s. 71-88.

Törning, E (2002a). *God redovisningssed i icke-noterade företag*. Balans Nr 4, s. 33-34

Törning, E (2002b). *Hur hittar företaget sin Goda Redovisningssed?* Nytt från revisorn Nr 10, FAR förlag AB

Van der Tas, L.G (1988). *Measuring harmonisation of financial reporting practice*. *Accounting and Business research*, Vol 18, No 70, s. 157-169.

Watts, R.L, Zimmerman, J.L (1978). *Towards a Positive theory of the determination of accounting standards*. *The Accounting review*, Vol LIII, No 1, s. 112-133.

Yard, S (1997). *Beräkningar av kapitalkostnader- samlade effekter i bestånd särskilt vid byte av metod och avskrivningstid*. Lund: Lund university press.

Zmijewski, M.E, Hagerman, R.L (1981). *An income strategy approach to the Positive theory of accounting standard setting/choice*. *Journal of accounting and economics*, No 3, s. 129-149.

Östman, L (1997). *Normgivarna och makten* I Edenhammar, H, Hägg, I (red) *Makten över redovisningen*. Stockholm: SNS

Lagar

Bokföringslagen

Årsredovisningslagen

Kommunallagen

Propositioner

prop. 1975:104 s. 148

prop. 1990/91:117

prop. 1995/1996:10

prop. 1996/96:10

Hemsidor

Affärsdata: www.ad.se

Avgiftsundersökningen: www.nilsholgersson.nu

Bokföringsnämnden: www.bfn.se

SABO: www.sabo.se

Svenska Kommunförbundet: www.svekom.se

Bilaga 1

Logistisk regression A

```
Totalt antal fall:          1282 (Unweighted)
Antal valda fall:          1282
Antal icke valda fall:     0

Antal valda fall:          1282
Antal nekade pga saknad data: 586
Antal inkluderade fall i analysen: 696
```

Beroende Variabel Kodning:

Original Värde	Intern Värde
0	0
1	1

—

Beroende Variabel RRBFN

```
Startande Blockerade Nummer 0. Initierande Log Sannolikhet Funktion-2
Log Sannolikhet      823,72324
```

* Konstant är inkluderad i modellen.

Startande Blockerade Nummer 1. Metod: Enter

```
Tillagda Variabler
1..      STORSTAD  Storstad
          OMS
          ANTALÄGA  Antal ägare
          ÖHRLINGS  Öhrlings
          KPMG      KPMG
          ERNST     E&Y
```

Uppskattat avslut på iteration nummer 4 pga att parameter uppskattas vara förändrad med mindre än ,001

```
-2 Log Sannolikhet      749,100
Passningsgraden         692,338
Cox & Snell - R^2      ,102
Nagelkerke - R^2       ,147
```

	Chi-två	fg	Signifikans
Modell	74,624	6	,0000
Block	74,624	6	,0000
Steg	74,624	6	,0000

Klassificeringstabell för RRBFN
snittvärdet är ,50

		uppskattat		procent korrekt
		BFN	RR	
observerat		B	R	
BFN	B	479	23	95,42%
RR	R	158	36	18,56%
		Total		73,99%

—

----- Variabler i ekvationen -----

Variabel Förv. (B)	B	S.E.	Wald	f.g	Sig	R
STORSTAD ,3599	-1,0219	,2637	15,0187	1	,0001	-,1257
OMS 1,0000	1,61E-06	4,490E-07	12,8471	1	,0003	,1148
ANTALÄGA ,7130	-,3383	,2648	1,6320	1	,2014	,0000
ÖHRLINGS 1,2962	,2594	,2793	,8627	1	,3530	,0000
KPMG 3,9503	1,3738	,3048	20,3122	1	,0000	,1491
ERNST 2,6802	,9859	,3308	8,8813	1	,0029	,0914
Konstant	-,7583	,3498	4,6987	1	,0302	

—

Logistisk regression B

Totalt antal fall: 1282 (Unweighted)
Antal valda fall: 1282
Antal icke valda fall: 0

Antal valda fall: 1282
Antal nekade pga saknad data: 586
Antal inkluderade fall i analysen: 696

Beroende Variabel Kodning:

Original Värde	Intern Värde
0	0
1	1

—

Beroende Variabel RRBFN

Startande Blockerade Nummer 0. Initierande Log Sannolikhet Funktion-2
Log Sannolikhet 823,72324

* Konstant är inkluderad i modellen.

Startande Blockerade Nummer 1. Metod: Enter

Tillagd Variabler

1..	STORSTAD	Storstad
	OMS	
	ANTALÄGA	Antal ägare
	KPMG	KPMG
	ERNST	E&Y
	DELOITTE	Deloitte

Uppskattat avslut på iteration nummer 4 pga att
parameter uppskattas vara förändrad med mindre än ,001

-2 Log Sannolikhet	749,728
Passningsgrad	692,922
Cox & Snell - R ²	,101
Nagelkerke - R ²	,145

	Chi-två	f.g	Signifikans
Modell	73,995	6	,0000
Block	73,995	6	,0000
Steg	73,995	6	,0000

Klassificeringstabell för RRBFN
 Snittvärdet är ,50

		Uppskattat		Procent Korrekt
		BFN	RR	
Observerat		B	R	
BFN	B	480	22	95,62%
RR	R	158	36	18,56%
		Total		74,14%

—

----- Variabler i ekvationen -----

Variabel Förv. (B)	B	S.E.	Wald	f.g	Sig	R
STORSTAD ,3536	-1,0397	,2640	15,5141	1	,0001	-,1281
OMS 1,0000	1,59E-06	4,467E-07	12,7182	1	,0004	,1141
ANTALÄGA ,7019	-,3539	,2639	1,7985	1	,1799	,0000
KPMG 3,2048	1,1646	,2172	28,7548	1	,0000	,1802
ERNST 2,1709	,7751	,2528	9,4008	1	,0022	,0948
DELOITTE ,7510	-,2864	,5778	,2457	1	,6201	,0000
Konstant	-,5294	,2675	3,9171	1	,0478	

—

Logistisk regression C

Totalt antal fall: 1282 (Unweighted)
Antal valda fall: 1282
Antal icke valda fall: 0

Antal valda fall: 1282
Antal nekade pga saknad data: 586
Antal inkluderade fall i analysen: 696

Beroende Variabel Kodning:

Original Värde	Intern Värde
0	0
1	1

—

Beroende Variabel RRBFN

Startande Blockerade Nummer 0. Initierande Log Sannolikhet Funktion-2
Log Sannolikhet 823,72324

* Konstant är inkluderad i modellen.

Startande Blockerade Nummer 1. Metod: Enter

Tillagda variabler
1.. STORSTAD Storstad
OMS
ANTALÄGA Antal ägare
ERNST E&Y
DELOITTE Deloitte
ÖHRLINGS Öhrlings

Uppskattat avslut på iteration nummer 3 pga Log sannolikheten minskar med mindre än ,01 procent.

-2 Log Sannolikhet	768,233
Passningsgrad	695,069
Cox & Snell - R ²	,077
Nagelkerke - R ²	,110

	Chi-två	f.g	Signifikans
Modell	55,490	6	,0000
Block	55,490	6	,0000
Steg	55,490	6	,0000

Klassificeringstabell för RRBFN
 Snittvärdet är ,50

		Uppskattat		Procent Korrekt
		BFN	RR	
Observerat		B	R	
BFN	B	482	20	96,02%
RR	R	162	32	16,49%
		Total		73,85%

—

----- Variabler i ekvationen -----

Variabler Förv. (B)	B	S.E.	Wald	f.g	Sig	R
STORSTAD ,3471	-1,0580	,2607	16,4658	1	,0000	-,1325
OMS 1,0000	1,56E-06	4,377E-07	12,6550	1	,0004	,1137
ANTALÄGA ,6602	-,4152	,2613	2,5240	1	,1121	-,0252
ERNST 1,1214	,1145	,2669	,1841	1	,6679	,0000
DELOITTE ,3899	-,9419	,5834	2,6062	1	,1064	-,0271
ÖHRLINGS ,5414	-,6136	,1970	9,6984	1	,0018	-,0967
Konstant	,1594	,2877	,3071	1	,5794	

—

Logistisk regression D

Totalt antal fall: 1282 (Unweighted)
Antal valda fall: 1282
Antal icke valda fall: 0

Antal valda fall: 1282
Antal nekade pga saknad data: 586
Antal inkluderade fall i analysen: 696

Beroende Variabel Kodning:

Original	Intern
Värde	Värde
0	0
1	1

—

Beroende Variabel RRBFN

Startande Blockerade Nummer 0. Initierande Log Sannolikhet Funktion-2
Log Sannolikhet 823,72324

* Konstant är inkluderad i modellen.

Startande Blockerade Nummer 1. Metod: Enter

Variable(s) Entered on Step Number
1.. STORSTAD Storstad
OMS
ANTALÄGA Antal ägare
DELOITTE Deloitte
ÖHRLINGS Öhrlings
KPMG KPMG

Uppskattat avslut på iteration nummer 3 pga att Log sannolikheten minskar med mindre än ,01 procent.

-2 Log Sannolikhet	756,962
Passningsgrad	692,377
Cox & Snell - R ²	,091
Nagelkerke - R ²	,132

	Chi-två	f.g	Signifikans
Modell	66,761	6	,0000
Block	66,761	6	,0000
Steg	66,761	6	,0000

Klassificeringstabell för RRBFN
 Snittvärdet är ,50

		Uppskattat		Procent Korrekt
		BFN	RR	
Observerat		B	R	
BFN	B	483	19	96,22%
RR	R	165	29	14,95%
		Total		73,56%

—

----- Variabler i ekvationen -----

Variabel Förv. (B)	B	S.E.	Wald	f.g	Sig	R
STORSTAD ,3213	-1,1353	,2599	19,0842	1	,0000	-,1440
OMS 1,0000	1,61E-06	4,457E-07	13,1013	1	,0003	,1161
ANTALÄGA ,6931	-,3666	,2645	1,9207	1	,1658	,0000
DELOITTE ,5313	-,6324	,5904	1,1472	1	,2841	,0000
ÖHRLINGS ,7497	-,2880	,2140	1,8113	1	,1784	,0000
KPMG 2,3008	,8333	,2477	11,3167	1	,0008	,1064
Konstant	-,1106	,2830	,1528	1	,6959	